

چيٽري نوٽس

- ٽيبن قهيم -

ڪوڪرڊنه وهو ٿاماده ڪرڊني

عادل عبدالشكور

وهرگيراني

ٿه ياد فههمي

پيشه ڪي

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على أشرف النبيين والمرسلين،
على آله وصحبه و سلم تسليما كثيرا، وبعد:

ٺه مه بابيه تيڪي به نرخه له به شيڪي ناسڪدا، ڪه نئين قهيم تييدا باسي
نوڙي ڪردووه له چهند شوينيڪي ڪتبه ڪانيدا، به ريگايه ڪي نوي، ٺه وندهي
من بزانم ڪهس پيش ٺه م بهم جوړه له بارهيه وه نه دواوه، له بارهيه
ڪروڪ و ناوه روڪي نوڙه وه دواوه، ڪه ٺه ويش خشوعه، له ته ڪيڙهيه
ئيحرامه وه هه تا سه لامدانه وه، تييدا چهندين شتي سه رسوورهيتهر و
به سوودي باس ڪردووه.

به شي يه ڪه م: له ناو ٺه و ڪتبه ڪانيدا باسي ڪردووه ڪه باس له بابيه تي
سه مع^(۱) دهڪات، له ڪوٽايه ڪه يدا ده فهرموويت:

(ٺه مه ٺامازه يه ڪ و پوخته يه ڪ بوو له چيڙي نوڙدا).

به شي دووه م: له ڪتبي (الصلاة و حكم تارڪها) دا هاتووه، ٺه م به شي
له نيوان په رڪاني ڪتبه ڪه دا ون و ناديار بوو، هه ر بويه زور به سوود

(۱) بابيه تي سه مع، مه به ست لتي گوڙگرتنه له گوڙاني قه دهغه ڪراو، نئين قهيم له
ڪتبيڪي تايه تدا باسي ٺه مه ي ڪردووه به ناوي: (الكلام على مسألة السماء) ڪه
فراوتترين ڪتبه له و باسه دا، له ڪتبه ڪه دا هه موو به لگه ڪاني ٺه وانه ي باس ڪردووه
ڪه به دروستي ده زانن و دواتر به دريڙي مونا قه شه ي به لگه ڪاني ڪردوون و وه لامي
داونه ته وه، بچووني هه موو زانايان و وه لامدانه وياني تي دا جه م ڪردووه، له چهند
ڪتبيڪي تريشدا له بارهيه وه دواوه، له وانه، (إغاثة اللهفان، مدارج السالكين). (وه رگير)

بوو که به‌ته‌ن‌ها له شوینیکدا دابنریت بو ئه‌وه‌ی سه‌رجه‌م موسلمانان سوودی لی ببینن، منیش به‌پیی برکه‌کانی ناوونیشانی گونجاوم بۆی داناوه.

به‌شی سییه‌م: په‌یامیکی ئیبن قهیمه بۆ یه‌کیک له هاوریکانی.

ئیبن قهیم له ئیبنو ته‌یمییه‌ی ماموستایه‌وه ده‌گیریته‌وه که فه‌رموویه‌تی:

(گه‌ر دوا‌ی کرده‌وه‌یه‌کی چاکه هه‌ستت به‌ کرانه‌وه و چیژ نه‌کرد له دلتدا، ئه‌وا گومانی لی بکه، چوونکه په‌روه‌ردگارت شوکرانه‌بژیره).

ئیبن قهیم له‌سه‌ر ئه‌م وته‌یه ده‌لیت: (واته ئه‌و که‌سه‌ی کرده‌وه‌ی چاکه ده‌کات هه‌ر له دونیادا پاداشته‌که‌ی وه‌ر ده‌گریت به‌ چیژیک له دلیدا و که‌شانه‌وه و چاوکه‌شیوون پی، گه‌ر هه‌ست به‌م چیژه نه‌کات، ئه‌وا کرده‌وه‌که‌ی ناته‌واوه).^(۱)

(۱) ته‌ن‌ها ئه‌م پیتشه‌کیه له نووسینی عادل عبدالشکوره، ئه‌وه‌ی تری هه‌موو نووسینی ئیبن قهیمه و ئه‌م ماموستا به‌ریزه له‌م کتیه‌دا کۆی کردووه‌ته‌وه، وه‌ک چۆن به‌ریزیان ئاماژه‌یان پی دا. (وه‌رگیر)

ئېن قەيىم لە بارەى نوڤرەو ئاوا دەفەر مووڤت

حەقىقەتى نوڤر

گومانى تېدا نىيە نوڤر نوورى دىدەى خۇشەويستانە، چىڭزى رۇحىي
يەكخواناسەكانە، تاقىكردنەوەى دۇخى راستگويانە، تەرازووە بۆ
ئەوانەى رېگايان گرتووەتە بەر، پەخمەتلىكى ئارامبەخشە بۆ بەندەكانى،
رېنوڤىنى كردوون بۆى و پىي ناساندوون وەك مېهرەبانى و رېزىك
بۆيان، بۆ ئەوەى بەهرەمەند بن لە مېهرەكەى و نزيكى لە ئەو بەدەست
بەين. پىويستى بە بەندەكانى نىيە، بەلكوو بە فەزل و مەنتى خوى
نوڤر بۆ داناون؛ پەرسىشە بۆ دل و ھەموو ئەندامەكان، بەشى دل
تېدا كاملترين و مەزنترين بەشە، نوڤر رووكردەخودايە، دلخوشى و
چىڭزەرگرتە بە نزيكى لە خدا و دلخوشبوون بە خۇشەويستىيەكەى،
شادومانبوونە بە وەستان لە بەردەميدا و رووكردە ئەو و پشتكردە
غەيرى ئەو، بەجىگايەندنى مافى بەندايەتییە ھەتا بەو شىوہە دەبىت
كە پىي رازىيە.

نوڤر میوانداری و بارانه

کاتیک خودا بهنده‌کھی تاقی کردوه‌توه به ئاره‌زووه‌کانی له‌گه‌ل
 هوکاره‌کانیدا له ناخی خوی و دهره‌وه‌یدا، ره‌حم و چاکه‌ی خودا به
 بهنده‌کھی ئه‌وه‌ی خواستوو که خوانیکی بو ساز بکات که هه‌موو
 جوهره‌ ره‌نگ و دیاری و به‌رگی شانازی و به‌خششیک له‌خوی بگریت،
 روژانه پینج جار بانگه‌یشتی کردوو بو، هه‌ر ره‌نگیک له‌ ره‌نگه‌کانی
 خوانه‌کھی کردوو به‌ چیر و سوود و به‌رژه‌وه‌ندییه‌ک - بو ئه‌و به‌نده‌یه‌ی
 بانگه‌یشتی ئه‌م خوانه‌ کراوه - که له‌ ره‌نگه‌کانی تردا بوونی نییه؛ بو
 ئه‌وه‌ی به‌نده‌ چیر له‌ هه‌موو ره‌نگه‌کانی به‌ندایه‌تی وهر بگریت، به‌ هه‌موو
 جوهره‌کانی ریزلینان ریزی لی بنیت، هه‌ر کردوه‌یه‌ک له‌ کردوه‌کانی ئه‌و
 به‌ندایه‌تییه‌ ده‌بیته‌ هو‌ی سرینه‌وه‌ی تاوانیک که ئه‌نجامی داوه، بو ئه‌وه‌ی
 پاداشتی بداته‌وه‌ به‌ نوریکی تایبه‌ت و به‌هیزییه‌ک له‌ دل و ئه‌ندامه‌کانیدا،
 پاداشتیکی تایبه‌تیش له‌ روژی په‌سلاندا.

دهرچوون له میواندارییه که

بانگه‌یشتکراوه که له میواندارییه که دهر دهچیت به تیری و تیراوی،
پوشاک قیبولبوونی کردووه ته بهری و بیپتویستی کردووه له هه‌موو
شتیک، چوونکه پیش ئه‌مه دل تووشنی بیئاوی و نه‌هاتی و برسیتی و
تینوویتی و پروتی و نه‌خووشی هاتبوو، ئه‌و ده‌مه‌ی له میواندارییه که
دهر دهچیت، خودا به‌هرمه‌ندی کردووه له خواردن و خواردنه‌وه و
پوشاک و دیاری، که بیپتویستی ده‌کات له هه‌موو شتیک.

نویکردنه‌وه‌ی میواندارییه که

له‌به‌ر ئه‌وه‌ی نه‌هاتییه که به‌رده‌وامه، وشکی و بیفه‌پری ده‌روون
به‌رده‌وامه، وه‌ک په‌حمه‌تیک به‌به‌نده‌که‌ی خودا سات له‌دوای سات
میواندارییه که‌ی بۆ نوێ کردووه‌ته‌وه، به‌رده‌وام داوای باران ده‌کات له‌و
زاته‌ی باران و ئاودانی دلی به‌ده‌سته، داوای هه‌وری په‌حمه‌تی ئه‌و زاته
ده‌کات؛ بۆ ئه‌وه‌ی پاوه‌ن و گیا و به‌روبوومی ئیمان‌که‌ی وشک نه‌کات
که‌ نویژ گه‌شه‌ی پێ کردووه، بۆ ئه‌وه‌ی ماکی گیا و دله‌که نه‌بریت له
داواکردنی ئاودان و باران، به‌م شیوه‌یه به‌رده‌وام سکالای بیئاوی و
وشکه‌سالی و پتویستبوونی به‌ ئاودان و بارانی چاکه‌کانی ده‌باته‌ لای
خودا، ئه‌مه دابونه‌ریتی به‌نده‌یه له‌ پوژده‌کانی ژیانیدا.

بیئاگایی وشکه سالییه

ئەو بیئاگاییه‌ی دل داگیر ده‌کات، وشکه‌سالی و بیئاوییه، هه‌تا
یادی خودا بکات و پروو بکاته ئەو زاته، بارانی ر‌حمه‌ت به‌لیز مه
ده‌باریت به‌سه‌ریدا، ئەو دهمه‌ی بیئاگا ده‌بیته، تووشی بیئاوی ده‌بیته به
ئەندازه‌ی بیئاگابوونه‌که‌ی، که بیئاگایی شوینی خوی ده‌کاته‌وه، ده‌بیته
زه‌وییه‌کی مردوو، پرووته‌نی و بیگزوگیایی داده‌باریت به‌سه‌ری، ئاگری
شه‌هوات له‌ هه‌موو لایه‌که‌وه ده‌وری ده‌دات وه‌ک بای گره.

سه‌ر نه‌نجامی بیئاگایی

ئەو دهمه‌ی بارانی ر‌حمه‌تی پێ ده‌کات، زه‌وییه‌که‌ی داده‌چله‌کیت و
ده‌له‌رزیت و تووه‌کان چه‌که‌ره‌ ده‌کن، ئەو سا له‌ هه‌موو جوهره‌ گزوگیا
و گول و گولزاریکی جوان جووت ده‌رویت، گهر وشکه‌سالی و بیئاگایی
پێی بگات، وه‌ک دارێک وایه که ته‌ری و نه‌رمی و به‌روبوومه‌که‌ی به
هۆی ئاوه‌وه‌یه، هه‌ر ده‌میک ئاوی لی بېریت، ده‌ماره‌کانی وشک ده‌بیته
و چله‌کانی ده‌پووکیت به‌وه، له‌ به‌روبووم ده‌وه‌ستیت، له‌وه‌یه دره‌خته‌که
به‌ته‌واوی وشک بیته، گهر چلێکی ر‌ابگیشیت به‌ره‌و خۆت به‌ده‌سته‌وه
نه‌یه‌ت و ملکه‌چ نه‌بیته و بشکیت، ئەو دهمه‌ دانایی خاوه‌ن بیستانه‌که
ئەوه ده‌خوازیت داره‌که بېریت و بیکاته که‌ره‌سته‌ی سووته‌مه‌نی.

وشکبوونی دل

دلش بهو شیوهیه، وشک دهیبت لهو دهمه ی بهتال دهیبت له
یه کخواناسی و خوشه ویستی خودا و ناسینی و یادکردنی و دوعا کردن،
گرمیی دهر وون و ئاگری شه هوات لیی دعات، بهمهش ئه ندامه کانی
له گه شه کردن و ملکه چبوون دهخات، دواتر ئهم و درهخته که ته نها بو
سووتان دهست دعات. ﴿أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِ ۖ
فَوَيْلٌ لِّلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾^(۱)

واته: جا ئایا ئهو که سه ی که خوی میهره بان سینه ی گوشاد
کردووه بو ئیسلام و له سه ر پیازی نور و پروناکیی پهروه ردگاریه تی،
(وهک ئهو که سه وایه که پیچه وانه یه؟) هاوار و وهیل بو ئه وانه ی که
دلیان رهقه له ئاستی قورئان و یادی خودادا، ئا ئه وانه له گومراییه کی
ئاشکرا دا گیریان خوار دووه.

(۱) سورة الزمر، الآية: ۲۲

بارانی دل

گهر دل بارانی ره حهتی به سهردا بباریت، چله کانی نه رم و نه و
 ملکه چ دهبن، گهر رای بکیشیت به ره و فرمانیکی خودا، ملکه چت ده بیت،
 به خیرایی و به نه رمی دیت به دهسته وه، به روبوومی به ندایه تییه که ی
 ده چنیه وه له هر چلیک له و چلانه، که ماکه که ی له نه ربی دله وه یه،
 ماکه که کاری خوی ده کات له دل و نه ندامه کاندایا، نه و ده مه ی دل وشک
 ده بیت، چله کانیش له کاری چاکه ده ره ستن، چوونکه ماکه ی دل و
 زیانه که ی لن دابراوه و له نه ندامه کاندایا بلاو نه بووه ته وه، هر نه ندامیک
 به روبوومی خوی هه لگرتوه له به ندایه تییکردن.

به کارهینانی ئەندامهکان

هه موو ئەندامهکانی چهسته په رستشیک تاییه تیان ههیه، تاعه تیکیان
لێ داوا کراوه، له پیناو ئهوه دا ئافرینراوه و ئاماده کراوه بۆی.
خهلکی له مه دا سێ بهشن:

یه کهم: ئه و که سه ی ئەندامهکانی له وه دا به کار دههینیت که بۆی ئافریندراوه
و داوای لێ کراوه، ئه مه ئه و که سه یه بازرگانیی له گهل خودادا کردووه،
که پر قازانجترین بازرگانییه، نه فسی فرۆشتوو به خودا و باشتترین
مامه له ی کردووه، نوێژ بۆ ئه وه دانراوه هه موو ئەندامهکان بۆ په رستش
به کار بهینریت له گهل شوینکه و تنی دلدا.

دووهم: ئه و که سه ی ئەندامهکانی له شتانی کدا به کار دههینیت که خودی
خۆی و ئەندامهکانی بۆ ئه وه نه ئافریندراون، ئه مه په نجبه خه ساره و
بازرگانییه که ی شکستخواردوو، رازی بوونی خودا و پاداشته که ی
له دهست داوه، توورپه ی و سزای سه ختی خودای به دهست هیناوه.

سییه م: ئه و که سه ی ئەندامهکانی له کار خستوو و به بیکاری مراندوویه تی،
ئهمه ش په نجبه خه ساره به خراپترین شیوه، مرۆف بۆ عیبادهت و تاعهت
هینراوه ته بوون نهک بۆ بیکاری، بوغزاوینترین کهس له لای خودا ئه و
که سه بیکاره یه که نه له دونیادا کاریک دهکات، نه مشوری قیامه تیشی
دهخوات، ئه مه باره به سه ر دنیا و دینه وه.

ئەندامەکانی تاعەت

نمونه‌ی کەسی یەكەم وەك ئەو پیاوێ وایە كە زەوییه‌کی فراوانی
 كێڵاوێ بە یارمەتی كەرەستە ی كێلان و تۆوکردن، بەشی ئاودانی
 پێویستی بۆ دابین کردووە، كێڵاویەتی و ئامادە ی کردووە بۆ
 كشتوكاڵکردن، جۆرەها بەرھەمی دانەویڵە ی تێدا چاندووە، لەگەڵ
 جۆرەها میوەھات و بەروبوومدا، دوا ی ئەمانەیش فەرماویشی
 نەکردووە، بەلكو پاسەوانی بۆ داناوێ و پاراستوویەتی لە تێكدەرەكان،
 رۆژانەیش سەردانی دەكات و ئەوێ خراب بوو چاکی دەكات، لەبری
 ئەوێ وشك بوو شتی نوێ دەچیت، دڕكەكە ی لی دەكاتوێ و بە
 بەردارەكان ئاودانی دەكاتوێ.

ئەندامەکانی تاوان

دووھمیش وەك ئەو كەسێ وایە ھەمان زەویی وەر گرتووە،
 بەلام کردوویەتی بە پەناگە ی جروجانەوێ و شوینی لاك و بۆگەنی،
 کردوویەتی بە قەلایەك و پەنا ی ھەرچی خراپەكار و دز و بەدخو
 ھە ی داویەتی، ئەوێ دانراوێ بۆ تۆوکردن و چاكدردنی، ئەم
 کردوویەتی بە بژیوی و ھاوکاری بۆ ئەوانە ی تێدان لە ئەھلی شەڕ
 و خراپەکاری.

ئەندامەکانی بیکاری

سێیه‌میش وه‌ک ئەو کەسه وایه له‌کاری خستوو و فهرامۆشی کردوو، ئاوه‌که‌ی به‌فیرۆ داوه له‌و ده‌شت و بیابانه‌دا، به‌په‌شیمانی و لۆمه‌کراوی دانیشتوو.

ئەمه نموونه‌ی بیئاگاکانه، ئەوه‌ی پیشتر نموونه‌ی خیانه‌تکار و تاوانبارة‌کان بوو، یه‌که‌میش نموونه‌ی به‌ئاگا و هۆشیاره‌کان بوو که ئاماده‌ن بۆ ئەو شته‌ی بۆی ئافرێندراون.

یه‌که‌م: گهر بجوولیت یان بوه‌ستیت، هه‌ستیت یان دانیشیت، بخوات یان بخواته‌وه، بخه‌ویت یان پۆشاک بکاته به‌ری، قسه‌ بکات یان بێده‌نگ بیت، هه‌موو ئەمانه‌ پاداشته‌ بۆی نه‌ک سزا، له‌ زیکر و تاعه‌ت و نزیکبوونه‌وه‌دایه.

دووهم: گهر ئەو شتانه‌ بکات له‌سه‌ری هه‌ژماره، له‌ دوورکه‌وتنه‌وه و دووری و خه‌ساره‌تدایه.

سێیه‌م: گهر ئەو شتانه‌ بکات له‌ بیئاگایی و بیکاری و که‌مه‌رخه‌میدایه.

یه‌که‌م: له‌ تاعه‌ت و نزیکبوونه‌وه‌دایه.

دووهم: به‌ هۆی کاره‌که‌یه‌وه‌ حوکمی خیانه‌ت و سنووربه‌زاندنی هه‌یه، چونکه‌ خودا ئەو شتانه‌ی پێ نه‌به‌خشیوه‌ بۆ ئەوه‌ی به‌و شتانه‌ سه‌رپێچی بکات، ئەم کەسه‌ تاوانبارة و خیانه‌تی له‌ خودا کردوو له‌ نیعمه‌ته‌کانیدا، شایانی سزایه‌ چونکه‌ ئەو شتانه‌ی له‌ غه‌یری تاعه‌تی ئەودا به‌کار هێناوه.

سێیه‌م: له‌وه‌دا سوور ده‌خوات و حوکمی بیئاگایی و شادومانی نه‌فس و سروشته‌که‌ی ده‌یگرێته‌وه، ئەمه‌ی به‌کار نه‌هێناوه‌ بۆ پازیبوونی

خودا و نزیکبوونه وه لئی، ئەمه خهساره تهنه ندیه کی ئاشکرایه، که کاته کانی تهنه نی له هیچ شتی کدا خهرج نه کرد و دوور بوو له باشتترین قازانج و ئەزموونه کان.

خودا یه کخواناسه کانی بانگهێشت کردووه بۆ ئەم پینج نوێژه وهک رهحمه تیک بۆیان، جۆره ها عیبادهتی بۆ ساز کردوون، بۆ ئەوهی بهنده له ههموو وته و کردهوه و جووله و وهستانیک بهشی خۆی بیات له بهخششه کانی.

شاندى پاشا

راز و کروکی نویژ ئه وهیه که دل پروو بکاته خودا و هموو
 بوونی له بهردهمیدا ئامادهیی ههیت، گهر پرووی تی نهکات و به
 گفتی دهروون و شتی ترهوه خوی قال بکات، وهک شاندىک وایه که
 هاتووه بو بهردهم دهرگای پاشا بو ئه وهی داوای لیئوردن بکات له
 ههله و پیخلیسکانهکانی، داوای ههوری بهخشندهیی و میهری بکات،
 داوای ئه وه بکات که دلی پتهو دهکات، بو ئه وهی بتوانیت بهباشی
 خزمهتی بکات، ههر که گهیشته بهردهم دهرگاکه و تهنها قسهکردن
 له گهل پاشادا مایه وه، پرووی له پاشا وهر گیترا و به راست و چهپدا
 رویشته، خوی قال کرد به شتانی که خراپترین شته له لای پاشا، له
 ئه ویش به های که مترم، پیش ئه وی خست و به دل پرووی کرده ئه و
 شته، کردی به پرووکه و شوینی راز و نهینی خوی، خزمهتکارهکانی
 نارد بو ئه وهی گویرایهلی پاشا بکهن، داوای لیئوردنی لی بکهن و
 له بریی ئه و خزمهتی بکهن، پاشایش ئه مه دهبینیت و ئاگای له حالیهتی.

به خشندهیی پاشا

له گهل ئه مه يشدا به خشندهیی و سه خاوهت و فراوانیی چاکهیی پاشا
رهتی ده کاته وه که ئه م خزمه تکار و شوینکه وتوانه به دهستی به تال
بگه رینه وه، له رهحمهت و چاکهیی خوی بیبهشیان ناکات.

به لام جیاوازی زوره له نیوان ئه و کهسهی له کاتی دابهشکردنی
غه نیمه تدا خاوهن بهشی تهواوه، له گهل ئه و کهسهی به شتیکی که می
پی دهدریت و بهشی تاییهتی نییه. **(وَلِكُلِّ دَرَجَتٍ مِّمَّا عَمِلُوا وَلِيُوفِّيَهُمْ
أَعْمَلَهُمْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ^(۱))**

واته: بۆ ههریهک له وانه پله و پایه ههیه به گوێرهی کرده وه کانیان،
تا خودا پاداشت و سزای کرده وه کانیان به تهواوی بداته وه، ئه وان هیچ
جۆره ستهمیکیان لی ناکریت.

خودا ئه م جۆره مرقهیی بۆ خوی ئافرانده وه و تاییهتی کردووه و
هه موو شتیکی بۆ ئافرانده وه، وهک چۆن له فهرمووده یه کی قودسیدا هاتووه:
(ئه ی نه وهی ئاده م، بۆ خۆم ئافرانده ویت و هه موو شتیکم بۆت
ئافرانده وه، خۆت قال مه که به و شته ی بۆم دروست کردوویت، له و
شته ی بۆ ئه وه م دروست کردوویت.)

له فهرمووده یه کی تر دا هاتووه: (بۆ خۆم ئافرانده ویت، گه رهنتیی
روژه که تم کردووه، خۆت ماندوو مه که، ئه ی نه وهی ئاده م، به دوامدا
بگه ری من ده بینیته وه، گه ر من بینیته وه، هه موو شتیکت ده ست
که وتوو، گه ر منت له ده ست بچیت، هه موو شتیکت له ده ست چوو، من
باشترم له هه موو شتیکت.)

ھۆكارى نىزىكبوونەو

خودا نوپىزى كىردوۋە بە ھۆكارىك بۇ ئەۋەى بگەين بە نىزىكى لە ئەۋ
 و موناجاتكىردنى و خوشويستنى او شادومانبوون پىي، بەندە لەنىۋان
 نوپىزەكاندا توۋشى بىئاگايى و وشكى و دووركەۋتەۋە و پىخلىسكان
 و ھەلە دەبىت، ئەمەيش لە پەرۋەردگارى دوورى دەخاتەۋە، لە
 نىزىكبوون لىي دوورى دەخاتەۋە، دەبىتە بىگانەيەك لە بەندايەتىكىردن
 ۋەك ئەۋەى لە گرۋى بەندەكان نەبىت، لەۋەيە بە دەستى خۋى، خۋى
 بخاتە دەستى دوژمنەۋە، بەئەسىرى بگىرىت و لە زىندانى دەرۋون
 و ئارەزۋەكانىدا كۆت و زنجىرى بكات، توۋشى دلتەنگى و خەم و
 خەفەت و جەسرەت بىت، ھۆكارى ئەمەيش نازانىت.

ھەر بۆيە رەجمەتى پەرۋەردگارى مېھرەبان پىي ئەۋەى خواستۋە
 كە لە پەرسىشەكانى پەرسىشەكى كۆكەرەۋەى بۇ دابىت كە بەش و
 دۇخەكانى جىاۋازە، بەپىي جىاۋازى ئەۋ پوۋداۋانەى لە بەندەكەۋە
 دەر كەۋتۋە، بەپىي زۆر پىۋىستىۋونى لە بەشى خۋى لە ھەمبو
 باشەيەك لە بەشەكانى ئەۋ بەندايەتییە.

پاکی پیه کان

بهنده به دستنویژ له پیسییه کان پاک ده بیته وه و به پاکییه وه ده چیه خزمه تی په روه ردگاری، ده دستنویژ پروکesh و ناوه روکی هیه، پروکeshه که ی پاکی جهسته و نه دنامه کانی عیاده ته، ناوه روک و رازه که ی پاکبونه وه ی دله له پیسییه کانی به تهوبه کردن، هر بویه خودا تهوبه کردن و پاکی به یه که وه باس کردووه: **(إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ)** ^(۱)

واته: خودا تهوبه کارانی خوش دهویت و پاکی خوش دهویت.

ئه و که سهیشی که له ده دستنویژ تهواو ده بیته، سوننه ته دوا ی وتنی شایه تومان، بلیت: **اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ، وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ** ^(۲).

به مەش ناخ و پروکeshی پاک ده بیته وه.

به شایه تومان له شیرک پاک ده بیته وه، به تهوبه کردنیش له تاوان پاک ده بیته وه، به ئاوی ده دستنویژیش له پیسییه کانی جهسته ی پاک ده بیته وه، به مەش ده گاته به رزترین پله ی پاکبونه وه پیش ئه وه ی بجیه خزمه تی خودا و له به رده میدا بوه ستیت، که له پروکesh و ناوه روکدا پاک بوویه وه، مؤله تی ددری له به ردم خودادا بوه ستیت، چونکه به هاتنی بۆ ماله که ی و شوینی په رستشه که ی نه جاتی بووه له را کردن و هه له اتن.

هر بویه هاتن به ره و مزگهوت له تهواویتی نویژ بووه، که له لای هه ندیک واجبه و له لای هه ندیکیش سوننه ته.

(۱) سورة البقرة، الآية: ۲۲۲

(۲) الحديث عن عمر بن الخطاب، أخرجه الترمذي، كتاب الطهارة، باب فيما يقال بعد الوضوء: ۱/۷۷

رووکردنه اقبیله

بهنده له کاتی بیئاگاییدا وهک ئەو کهسه وایه له دهست گه وره که ی
پای کردوووه، دل و ئەندامهکانی وهستاون لهو خزمهتهی بۆی
ئافریندراوه، که هاتهوه خزمهتی، ئەوا له راکردنه که ی گه راوهتهوه،
ئەو دهمه ی له بهردهمیدا دهوهستیت، وهستانی بهندایهتی و ملکهچی
و خوشکاندنهوه، سۆزی گه وره که ی جوولاندوووه بهرامبهری و
رووتیکردنی له دوا ی دوورکهوتنهوه لێی.

فرمانی پی کراوه روو بکاته قبیله، به دلپشی روو بکاته خودا، بۆ
ئوهی رزگاری بییت لهو دوورکهوتنهوه و ئەو پشتتیکردنه ی تئیدا
بوو، دواتر له بهردهمیدا بوهستیت وهک که سیکی ملکهچی زه لیلی
داماو که سۆزی گه وره که ی به لای خۆیدا راده کیشیت، به موسلمانانی
و ته سلیمبوونهوه چوووته بهردهمی، سه ری نهوی کردوووه و دلی
ملکهچه، دلی له ئەو لاندات و چاوی به راست و چهپدا ناگیریت،
به لکوو به دل و هه موو وجودیهوه رووی تی کردوووه

حقیقه‌تی (الله اکبر)

دواتر به ریز و شکوه به گوره‌ی داده‌نیت، له‌مه‌یشدا دل و زوبانی هاوئاهه‌نگن، له دلیدا خودا له هموو شتیک گوره‌تر بوو، راستگوویه‌که‌ی به‌وه سه‌لماند که له دلیدا هیچ شتیک له خودا مه‌زنتر نه‌بووه هه‌تا پیوه‌ی قال بییت، گهر قال بییت به شتیکه‌وه جگه له خودا و ئه‌وه‌ی پیوه‌ی قاله له خودا گرنگتر بیت له‌لای، ئه‌وا (الله اکبر) ه‌که‌ی ته‌ن‌ها به زوبان بووه و دلی له‌گه‌ل نه‌بووه.

به وتنی (الله اکبر):

۱. له پۆشاک‌ی خۆبه‌گوره‌زانین دهر ده‌چیت که دژی به‌ندایه‌تییه.

۲. ریکری لی ده‌کات له‌وه‌ی دلی بۆ غه‌یزی خودا بچیت.

گهر خودا له‌لای و له دلیدا له هموو شتیک گوره‌تر بیت، ئه‌وا حه‌قی (الله اکبر) و ئه‌نجامدانی عیاده‌تی به‌گوره‌زانینی خودا له‌و دوو نه‌خۆشییه ده‌پاریزیت که گوره‌ترین به‌ربه‌سته له‌نیوان خۆی و خودادا.

دوعای ئیستیفتاح

که وتی: (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ) و تاریفی خودای کرد به و شیوهیهی که شایسته‌یه‌تی، به‌مه‌یش دهر ده‌چیت له و بیتاگاییه‌ی که به‌ربه‌سته له‌نیوان خوی و خودادا.

ئه‌و سلاو و ستاییشه‌ی به‌کار هیناوه که به‌رامبه‌ر پاشاکان به‌کار دیت له و دهمه‌ی ده‌چیت لای، وه‌ک به‌گه‌وره‌دانان و پیزگرتن لئی و پیوستیه‌که‌ی بخاته‌خزمه‌تی، ئه‌و تاریف‌کردنه له دابونه‌ریتی به‌ندایه‌تییه، که وا ده‌کات پووی تی بکات و لئی پازی بیت و پیوستیه‌که‌ی به‌جی به‌ینیت.

په ناگرتن به خودا

پیش نه وهی دهست بکات به قورئانخویندن، په نا دهگریټ به خودا له شهیتانی ده رکراو له په حمی خودا، شهیتان له هه موو کات زیاتر دژیته تی، چوونکه باشتیرین شوینی به ندهیه و به سوودترینه بو دنیا و قیامه تی، سووره له سهر نه وهی رووی وهر بگریټ و دل و جهسته ی لی دابیریټ، گهر نه یټوانی به جهسته دای بیریټ، دلی داده بیریټ و ناهیلټ له به ردهم په روه رگاریدا بوه ستیت، ههر بویه فرمان کراوه به به نده په نا بگریټ به خودا لی بو نه وهی به سه لامه تی له به ردهم خودادا بوه ستیت، بو نه وهی دلی بژینټه وه و پرووناکی بکاته وه به وهی لی زاده میټیت و لی ټیده گات له وته ی په روه رگاری، که هوکاری زیان و نیعمه ته کانی و پرگار بوونیه تی، شهیتان هه ول ده دات دلی دابیریټ له مه به سټی قورئانخویندن.

که خودا زانستی به وه هه بوو دوژمنه که جدیدیه و خوی یه کلا کردو ته وه بو به نده، بیده سه لاتینی به نده یشی زانی، ههر بویه فرمانی پی کرد په نای پی بگریټ و په نای بو بیات بو نه وهی له کو لی بکاته وه، نه مه یش به سه بو پروو به پروو بونه وه و جهنگان له دژی، وهک نه وهی پی و تراوه: تو توانای نه م دوژمنه ت نییه، په نا بو من بیته پرگارت ده که م له ده سټی و ناهیلټ زیانت لی بدات.

روژیکیان شه یخولئیسلا م پی و تم: (گهر سه گی مه ره کان پیټ وهری، خوټ قال مه که به شه پرکردن له گه لی، په نا بیه بو شوانه که، نه و ده توانیت سه گه که ت لی دوور بخاته وه).

که په نای گرت به خودا له شهیتان، لی دوور ده خاته وه، دل ده چیت بو لای وانا کانی قورئان، ده چیت به خچه یه ک که مایه ی دلخوشییه، سه رسوور هینه ره کانی ده بینیت که ناوه ز شوک ده کات، له گه نجینه کانی

شتانیک دەر دهکات که چاو نهیدیوه و گوی بیسنه‌ری نه‌بووه، به‌ربه‌ستی
نیوان خوی و هموو ئه‌مانه نه‌فس و شه‌یتانه، نه‌فس کاردانه‌وه‌ی
مه‌یه بو شه‌یتان و گوپرایه‌لیه‌تی، ئه‌و دهمه‌ی دوور ده‌که‌وێته‌وه لی
و ده‌روات، پاشا گرنگی پی ده‌دات و جیگیری ده‌کات و ئه‌وه ده‌مینته
یادی که به‌خته‌وه‌ری و سه‌رکه‌وتنی تیدایه.

قورئانخویندن

که دهستی کرد به خویندنی قورئان، چو و ته پیگهی قسه کردن له گهل
پهروهردگاری و موناچاتکردنی، با ته و او ئاگادار بیت له تووره بوونی،
به وهی موناچاتی بکات و قسهی له گهل بکات، به لام پرووی له شتیکی
تر بیت، ئه مه وا دهکات توورهیی خودا به دهست بهینیت، ئه مه وهک
کابرایهک وایه پاشایهک له پاشاکانی دوتیا له خوی نزیك کردووه ته وه
و هیناویه تیه به رده می خوی، پاشاکه قسهی بۆ دهکات، ئه ویش پشتی
لی کردووه و هر راست و چه پیه تی، گومانت چیه به توورهیی ئه و
پاشایه، ئه ی گومانت چیه به پاشای حه ق که پهروهردگاری جیهانیانه
و راگری ئاسمانه کان و زه و ییه؟!

با له هه موو ئایه تیکی فاتحه دا بوه ستیت و چاوه پیتی وه لایمی
پهروهردگاری بکات، وهک ئه وهی گوپی لیه که دهفه رموویت: بهنده کهم
سو پاسی کردم، له و ده مه ی وتی: ﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾ که وتی:
﴿ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴾ ساتیک بوه ستیت و چاوه پیتی پهروهردگاری بکات
که دهفه رموویت: بهنده کهم تاریفی کردم، که وتی: ﴿ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴾
چاوه پیتی پهروهردگاری بکات که دهفه رموویت: بهنده کهم پیتی لی
گرتم، که وتی: ﴿ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴾ چاوه پیتی پهروهردگاری بکات
که دهفه رموویت: ئه مه له نیوان من و بهنده که مدایه، که وتی: ﴿ أَهْدِنَا
الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴾ چاوه پیتی پهروهردگاری بکات که دهفه رموویت:
ئه مه ویش بۆ بهنده که مه، چ داوا بکات پیتی ده به خشم. (۱)

(۱) ئاماره یه بۆ فره مووده که ی ئه بو هورهیره، که ئیمامی موسلیم گپراویه تیه وه.

چيڙي نوڙي

هه ركه سيڪ چيڙي نوڙي بجه ڙيت، ٻوي ڊهر ڊهڪه ويٽ الله اڪبر و
فاتحہ تہنہا لہ شويئي خوياندا ڊهن، وهڪ چوڻ وهستان و رکوع
و سوجدہيش تہنہا لہ شويئي خوياندا ڊهن، هه موو بهندا يه تيہڪ لہ
بهندا يه تيہڪاني نوڙي نہيئي و کاریگہري و بهندا يه تيہڪي هه يه كه لہ
غہيري ئه ودا بهدي نايهت، دواتر هه ر ئايه تيڪ لہ ئايه تہڪاني سورہتي
فاتحہ بهندا يه تي و تامو چيڙي تيڪي تايہت به خوي هه يه.

(الْحَمْدُ لِلَّهِ)

که دهگه یت: **(الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)**، له ژیر ته م وشه یه دا سه لماندنی
 هه موو کاملبوونیک بق خودا ده بینیت له کرده وه و په سن و ناوه به رزه کانی،
 پاکراگرتنی له هه موو عیب و خراپه یه که له کرده وه و په سن و ناودا، خودا
 سوپاسکراوه له کرده وه و په سن و ناوه کانیدا، پاک و بیگه رده له هه موو
 عیب و که موکورتنیه که له کرده وه و په سن و ناوه کانیدا، کرده وه کانی
 هه مووی حکمت و رحمت و به رزه وهندی و دادپه روهریه و له مه یش
 دهر ناچیت، هه موو په سته کانی په سنی که مال و مه زنییه، هه موو ناوه کانی
 جوانه، سوپاسگوزارییه که ی دنیا و قیامه تی پر کردووه، ئاسمانه کان
 و زهویی پر کردووه له گهل ته وهی له نیتوانیاندایه و تیایاندایه، هه موو
 گهردون سوپاسگوزاری ته ون، سوپاسگوزاری ته و هوکاری و جوودی
 هه موو مه و جوودیکه، ئامانجی هه موو مه و جوودیکیشه...

له خودی خویدا سوپاسکراوه، گهرچی به نده کانی سوپاسیشی
 نه که ن، وه که چون خودای تاک و ته نه یه، گهرچی به نده کانی به تاک و
 ته نه یه داننه نین، په رستراوی حقه گهرچی نه یه رستن، سوپاسگوزاری
 خوی بووه له سهر زمانی ته و که سه ی وتی: **(الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)**
 وه که چون پیغه مبه ری خودا ده فهرموویت: (خودای گه وره له سهر
 زمانی پیغه مبه ره که یه وه فهرموویه تی: سمع الله لمن حمده.)^(۱)

له حه قیقه تدا خودا سوپاسگوزاری خویه تی له سهر زاری به نده که ی،
 چوونکه ته وه خودایه سوپاسگوزاری خستووه ته سهر زوبان و دلی
 به نده که ی.

(۱) ئاماره یه بق فهرمووده که ی ته بو موسای ته شعری، که ئیمامی موسلیم کتیراویه تیه وه
 به ژماره (۴۰۴).

هه موو سوپاسگوزاييه ک بو ئه وه، هه موو مولکيک بو ئه وه، هه موو
چاکه يه ک به ده ست ئه وه، هه موو کاره کان ده گه پينه وه بو لای ئه و،
زانيني ئه مه له به ندایه تی سوپاسگوزارييه.

هه ر له به ندایه تيکردنی ئه وه يه بزانييت که سوپاسگوزار بوونی بو
خودا نيعمه تيکه له خودا وه، که ئه مه يش شایانی سوپاسگوزارييه، که
سوپاسی کرد له سه ر ئه م نيعمه ته، پيويسته له سه ری له سه ر نيعمه تی
سوپاسگوزار بوونی جاريکی تر سوپاسی خودا بکات...

گه ر به نده هه موو هه ناسه کانی له سوپاسگوزاريی خودا دا سه رف
بکات له سه ر نيعمه تيک له نيعمه ته کان که پيويسته سوپاسی خودا
بکريت له سه ری، شایانی ئه وه يه و زور زیاتریش، هه یچ که سيک
نا توانييت به ته وای ستاييشی خودا بکات له سه ر ئه و شتانه ی شایانی
سوپاس و ستاييشه.

له به ندایه تی به نده ئه وه يه گه واهی بدات که ده سه ته و سانه له
سوپاسگوزاريی خودا به و شيوه يه ی که شاييسته يه تی، خودا سوپاسکراوه
له سه ر ئه مه، چونکه ئه وه خودایه خستوو يه تیه سه ر دل و زاری.

له په رستشی سوپاسگوزاری ئه وه يه خودا سوپاسگوزاريی زال
کردووه به سه ر هه موو دۆخه کانی به نده دا به دیار و ناديار يه وه،
له وه ی به نده خو شنی ده ویت یان پقی لییه تی، له حه قيقه تدا خودا له سه ر
هه موو ئه وانه سوپاسکراوه، گه رچی له لای به نده يش ناديار نيیت...

(رَبِّ الْعَالَمِينَ)

پاشان دەگەيت بە **(رَبِّ الْعَالَمِينَ)**، شايدى ئەو دەدەيت كە خودا
 تاكە پەرۋەردگارە، ۋەك چۆن پەرۋەردگارى جىھاننانە، ئافرىنەر و
 پۇزىدەر و بەرپۈرۋەرى كاروبارىنە، ھەر ئەو ئەوانى ھىناۋەتە بوون
 و ھەر ئەۋىش لەناۋيان، دەبات، تەنھا ئەو خودا و پەرستراۋيانە،
 پەناگەيانە لە كاتى نارەھەتيدا، ھېچ پەرۋەردگارېك نېيە جگە لە ئەو،
 ھېچ خودايەك نېيە جگە لە ئەو.

(الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)

پاشان دەگات بە **(الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)**، بەندايەتتېيەكى تايبەت بە خۇي
 ھەيە، ئەۋىش گەۋاھيدانە بەۋەي كە رەھمەتەكەي ھەموو شتېكى
 گرتوۋەتەۋە، ھەموو بوونەۋەرىكىش بەشى خۇي ۋەر گرتوۋە لەو
 رەھمەتە، بەتايبەت ئەو رەھمەتە تايبەتەي كە بەندەكەي پراۋەستاۋە
 لە خزمەتيدا و موناجاتى دەكات بە ۋتەي خۇي و داۋاي رەھمەت و
 ھىدايەتى لى دەكات، داۋاي تەۋاۋىتى نېعمەتەكانى لى دەكات، ئەمەيش
 لە رەھمەتتەي بە بەندەكەي، رەھمەتەكەي ھەموو شتېكى گرتوۋەتەۋە،
 ۋەك چۆن سوپاسگوزارىيەكەي ھەموو شتېكى گرتوۋەتەۋە.

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾

که وتی: ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾، چاوه پئی وهلامی پهروه ردگاری دهکات که دهفه رموویت: ئه مه له نیتوان من و بهنده که مدایه، بۆ بهنده که م ههیه چ داوا بکات. راده میتیت له بهندایه تیی ئه و دوو وشهیه و مافهکانی، ئه و وشهیه جیا دهکاته وه بۆ خودایه و ئه و وشهیه ی بۆ بهندهیه، ههروه ها له نهینیی و رازی ئه مه یش تیگه یشت، جیاوازی کرد له نیتوان ئه و ته وحیده ی وشه ی ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ﴾ پتویستی دهکات، له گه ل ئه و ته وحیده ی وشه ی ﴿وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ پتویستی دهکات، له نهینیی ئه وه تیگه یشت بۆچی له ناوه راستی سوره ته که دایه، که له پێشدا سوپاس و ستایشی خودا هاتوو و له دوا پێشدا دوعا هاتوو، تیگه یشت بۆچی ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ﴾ پێش ﴿وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ خراوه، بۆچی مهفعوله که پێش فیهله که که وتوو، له نهینیی دووباره بوونه وه ی ضه میره که گه یشت، زانیی ئه و دوو وشهیه چه ندی دهر د و نهخۆشی دوور دهخه نه وه، که مهلو ده شینه ره وه ی بهندایه تین، زانیی ئه و دوو وشهیه چۆن دهیخه نه ژیر سایه ی بهندایه تییه وه، به لکوو چۆن ئافراندن و فه زمانه کان و پاداشت و سزا، دنیا و قیامه تی له سه ر ده سووپته وه، چۆن بهر زترین ئامانج و تهواوترین ئامرازی لهخۆ گرتوو و چۆن به ضه میری خیطاب و ئاماده باس کراوه، به بی ضه میری غائب.

﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾

دواتر راما له پیوستی و ئاتاجبوونی بۆ ﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾.

که ناوه رو که که ی نه مه ی له خو گرتوو:

۱. ناسینی حه ق.

۲. ویستنی و شوینکه وتنی.

۳. کارپیکردنی.

۴. جیگیربوون له سه ری.

۵. بانگه وازبوکردنی و ئارامگرتن له سه ری.

به کاملبوونی ئەم پینچ پله یه، هیدایه ته که ی کامل ده بیت، له ههردانه یه کیشی که م بیت له هیدایه ته که ی که م ده بیته وه.

کاروباره‌گانی هیدایه‌ت

به‌نده له ناخ و ږووکه‌شدا پټوښتی به هیدایه‌ته، له هېموو ئه‌وه‌ی ده‌بکات و وازی لی ده‌هیتیت، پټوښتی به هیدایه‌ته.

ئو کاروبارانه‌ی به‌نده پټوښتی به هیدایه‌ته:

۱. کاریک به‌بی هیدایه‌ت ئه‌نجامی داوه به زانست و کرده‌وه و ویسته‌وه.

پټوښته له‌سه‌ری ته‌وبه بکات، ته‌وبه‌کردنه‌کیشی هیدایه‌ته.

۲. کاریک که هیدایه‌ت دراوه بۆ به‌ره‌ته‌که‌ی به‌بی ورده‌کارییه‌گانی، پټوښتی به‌وه‌یه هیدایه‌ت بدریت بۆ ورده‌کارییه‌گانی.

۳. کاریک که له ږوویه‌که‌وه هیدایه‌ت دراوه و له ږوویه‌کی تریه‌وه هیدایه‌ت نه‌دراوه، له‌مه‌دا پټوښتی به‌وه‌یه به‌ته‌واوی هیدایه‌ت وهر بگریت، بۆ ئه‌وه‌ی هیدایه‌ته‌که‌ی کامل و ته‌واو بیت.

۴. کاریک که پټوښتی به‌وه‌یه له داها‌تویدا هیدایه‌ت وهر بگریت، وه‌ک چۆن له رابردوودا هیدایه‌تی وهر گرتبوو.

۵. کاریک بیروباوه‌ری پیچه‌وانه‌ی ئه‌وه‌یه که له‌سه‌ریه‌تی، له‌مه‌دا پټوښتی به هیدایه‌تیکه بیروباوه‌ره‌که‌ی دلی بسپرتیه‌وه و دژی ئه‌وه جیگیر بکات.

۶. کاریک که ده‌توانیت بیکات، به‌لام ئیراده‌ی کردنی نییه، له‌مه‌یشدا پټوښتی به هیدایه‌ته بۆ ئه‌وه‌ی ئیراده‌ی ئه‌نجامدانی هه‌بیت.

۷. کاریک که ده‌یه‌ویت بیکات، به‌لام توانای ئه‌نجامدانه‌که‌ی نییه، له‌مه‌یشدا پټوښتی به هیدایه‌ته بۆ ئه‌وه‌ی توانای ئه‌نجامدانی هه‌بیت.

۸. كاريك كه نه تواناي ههيه بۆ نه جامداني، نه ئيرادهي ههيه، له مەيشدا پيوستى به توانا و ئيراده ههيه بۆ نه وهي به تهواوي هيدايت وەر بگريت.

۹. كاريك كه له سەر هيدايتە، له زانست و كردهوه و ئيرادهدا، له مەيشدا پيوستى به جيگيربوون و بەردەوامبوونه له سەري.

هەر بۆيه داواكردنى هيدايت گەورەترين پيوستى بەندهيه، له هەموو شتيك زياتر ئاتاجى ئه و هيدايتەيه، له بەر ئەمە پەرورەدگارى به به زههيهي له سەري پيوست كردووه پۆژانه داواي هيدايتى لى بكات له باشتري دۆخيدا، كه ئه ویش پينچ فەرزه كهيه، به هۆي زۆر پيوستبوون و ئاتاجبووني به و شتهي داواي دهكات.

خه لکی و هیدایهت

دواتر خودا پرونی کرده وه که نه هلی نه هلی ته هیدایهت جودان له نه هلی
غزه ب و نه هلی گومرای، که واته به نیسبت ته هیدایهت وه خه لکی
بوون به سی به شه وه:

۱. له و نیعمه ته به هر مه ند بووه و پیتی به خشراره، به رده و امبوونی
به شه که ی له م نیعمه ته به پیتی به شه که یه تی له ورده کاری و به شه گانی.

۲. گومرایه و له م هیدایهت ی پین نه به خشراره و مؤفق نه بووه بوی.

۳. خه شم و قینی لئ گیراره، چونکه زانیویه تی و کاری پین نه کردوه.

یه که م به هر مه ند بووه له و هیدایهت و به علیم و عه مه له وه شوینی
که وتوو.

دووه م گومرایه، نه زانستی پیتی هیه، نه کاری پین کردوه.

سییه م خه شم و قینی لئ گیراره، زانستی پیتی هیه بووه، به لام بامالاراره
له کار پیکردنی.

ره‌واپه‌تی (آمین) کردن

له‌داوی ته‌واو‌بوونی له‌ سوورده‌تی فاتحه، ده‌لیت (آمین)، ده‌ک
که‌شینییه‌ک به‌ وه‌لامدانه‌وه و به‌ده‌سته‌تانی نه‌وه‌ی داوا‌ی کردووه،
هر بویه‌ جووه‌کان ئیره‌ییان به‌ موسلمان‌ه‌کان برد له‌و ده‌مه‌ی له‌
نوێژی موسلمان‌ه‌کاندا بیسه‌ری وشه‌ی (آمین) بوون.

رکوع

دواتر پیش چورنه رکوع بوی دانراوه هردور دهستی بهرز
 بگاتهوه، وهک به گه وره دانانی له زمانی خودا و جوانییه کی نویژ و
 به ندایه تییه کی تاییهت به دهسته گان وهک به رستشی له ندایه گانی تر،
 وهک شوینکه وتنی سولنه تی پیغه مبری خودا ﷻ که رازینه ره وه و
 جوانکاری نویژه، وهک به گه وره دانانی دروشمه گانی.

باشان دهلیت (الله اکبر)، که له بوگنیکه ره بۆ بوگنیک کی تر دهلیت،
 وهک ته لیه ی حاجیان واپه له عیاده تیگه ره بۆ عیاده تیگی تر، دروشمی
 نویژه، وهک چۆن ته لیه دروشمی حهجه، بۆ نه وهی به نده بزانیت له یلی
 و رازی نویژ به گه وره دانانی خودایه و به ته لها به رستشگر دلیه تی!

دواتر به ملکه چیه وه ده چیه رکوع، ملکه چیه ک بۆ مه زلییه گی، ملکانیک
 بۆ مه یبه ته گی، زه لیلبرونیک بۆ عیززه ته گی، به نده پشتی بۆ چه مانده وه،
 سه ری بۆ نه وی گرد، پشتی بۆ نوشته وه وهک به گه وره زانیلیک بۆی،
 به زمانیش پاک رای گرت له هه موو که موگورتیه ک هاوتا له گهل
 به گه وره زانیلی که جیرونی دل و نه ندایه گان و وتی بۆ گو کرده وه له
 باشترین دوحیدا، له زیگه که پیشیا ملکه چی و به مه زدانانی به روه ردگاری
 و پاکراگرتنی له هه موو که موگورتیه گی گو کرده وه.

ملکه جیرون به سلی به نده یه، گه وره یی و مه زلییش به سلی به روه ردگاره.

له ته واوتیی رکوع نه وه به نده خوی بچووک بگاته وه و بیته وه
 بهک، به جوریک نه مه هه موو خو به گه وره زانییه گالی بهروونی به سرتیه وه،
 له چنگه پیا مه زلیی به روه ردگاری به چه سببیت، هه تا زیاتر مه زلیی
 به روه ردگاری له دلیا بیت، له لای خوی زیاتر بچووک به بیته وه، له
 رگوه ها خوی دل مه به سته، نه ندایه گانی شوینکه وتی و ته واوکارن.

ههستانه وه له رکوع

له دواى ههستانه وهى له رکوع و وهستانی و گه رانه وهى بى جوانترین
شیوازی، سوپاس و ستاییشی پهروهردگاری دهکات، چونکه خودا
موفهقی کردوه. بۆ ئه و ملکه چیه، دواتر له وه وه گواستیه وه بى
ریکوهستان له بهره میدا، له خزمه تیدا وهستا وهک چون پیشتر له
کاتی قورئانخویندندا وهستا بو.

ئه و ههستانه چیژ و دۆخیکى تایبه تی ههیه که دل ههستی یی
دهکات، که جودایه له چیژ و دۆخی رکوع، ئه و روکته خودی خۆی
داواکراوه وهک روکنى رکوع و سوجه، هه ر بۆیه پێغه مبه رى خودا ﷺ
وهک کرنوش و سوجه تیییدا ده مایه وه و درێژى ده کرده وه، تیییدا
زۆر سوپاس و ستاییشی خودای ده کرد، وهک چون له ریلوینیه کانیدا
باسمان کرد^(۱)، له کاتی شه ونوێژدا زۆر تیییدا ده یوت: (لربّ الحمد، لربّ
الحمد) و دووباره ی ده کرده وه^(۲).

(۱) بیروانه زاد المعاد: ۱/۵۵

(۲) به شیکه له و فرموده یی که حوزیه یه گنیاویه تیه وه، ئه یی داود و نه سانی و
ئه حه ر گنیاویانه تیه وه.

سوجهی یه کم

دواتر بوی دانراوه (الله اکبر) بکات و بچیته سوجه، له سوجه که یدا
 هموو نه دمايک له نه دماه کانی به شی خوی پی ددات له به ندایه تیکردن،
 له به ردهم په روه ردگاریدا ناوچه وانی بخاته سهر زهوی و لووتی بوی
 شور بکات، دلی بوی که بکات، به یرترین شت تییدا که پوخساریه تی
 بیخاته سهر زهوی، لووتی بوی نهوی بکات و دل و نه دماه کانی بوی
 که بکات، وهک زه لیل بوونیک بوی مه زنییه که ی، ملکه چبوونیک بوی
 عزیزه ته که ی و ملدان له به رده میدا، شتیکی زه لیل و شکاو کردووه
 بوی په روه ردگاری، ته سبیحاتی دهکات به بالابوونه که ی له مه زنترین
 نه ویبوونیدا، به رزییه که ی ئالاه به نه ویبوونه که ی به زه لیل بوون و
 ملکه چی و شکانه وه، دلشی هاوتایه له گهل خالی جهسته یدا، دلش
 وهک پوخساری سوجهی بردووه، لووت و هردووه دهست و نه ژنق
 و پییه کانی له گهلیدا سوجهیان بردووه.

بوی دانراوه رانی جیا بکاته وه له قاچی، سکی جیا بکاته وه له رانی،
 دهسته کانی جیا بکاته وه له لاکانی، بوی نه وهی هموو نه دماه کانی به شی
 خوی بیات له به ندایه تیکردن و هندیکیان هندیکی تریان هله نگرن.

له م حاله دا له هموو کاتیک شایسته تره که له حاله کانی تر زیاتر
 له خداوه نزدیک بیت، وهک چون پیغه مبهری خودا دهفه رموویت:

(نزیکترین کات که بنده له خداوه نزدیکه، نه و کاته یه که له سوجه دایه.)^(۱)

سوجهی دل

که سوجهی دل ملکه چیه کی ته وای تیدایه بۆ پهروه ردگاری،
خودایش بهرده وامیی داوه بهم سوجهیه هه تا رۆژی دوايي.
وهک چۆن له هه نديک له سه له فیان پرسيووه: ئه ري دل سوجه
ده بات؟

ئه وانیش وتیان: (ئه ري به خوا: سوجهیه ک که سه ر به رز ناکاته وه
هه تا ده گات به خودا).

ناوهڪاني نوڙ

نوڙ له سهر پيڻج شت بونياڊ نراوه: قورٿانخويندن، به پيو وهستان،
رڪوع، سوجدہ، زيڪر. به ههريه ڪيڪ لهم پيڻج ناوه ناو نراوه.

پئي وٽراوه (قيام)، وهڪ چوڻ خودا دهه رموويت:

﴿قُمِ اللَّيْلُ إِلَّا قَلِيلًا﴾^(۱)، واته: شهو ههسته نوڙ بڪه، مه گهر كه ميڪي
نه بيت.

﴿وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾^(۲)، واته: له نوڙدا بوهستن بو خوا به گهر دنكه چي.

پئي وٽراوه (قيرائه)، وهڪ چوڻ خودا دهه رموويت:

﴿وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا﴾^(۳)

واته: ههروهه نوڙي به ياني به جي بيته، قورٿانخويندن نوڙي
به ياني هه ميسه ده بينريت (له لايه ن فرشتهڪاني شهو و ڀوڙ) هوه.

پئي وٽراوه (رڪوع)، وهڪ چوڻ خودا دهه رموويت: ﴿وَأَزْكُوا مَعَ
الرَّكْعِينَ﴾^(۴)

واته: له گهل ڪر نووشبه راندا ڪر نووش بهرن.

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَرْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ﴾^(۵)

(۱) سورة المزمل، الآية: ۲

(۲) سورة البقرة، الآية: ۲۳۸

(۳) سورة الاسراء، الآية: ۷۸

(۴) سورة البقرة، الآية: ۴۳

(۵) سورة المرسلات، الآية: ۴۸

واته: کاتیک بیان بوتری له خوا بترسن و گرلووش بهرن، گرلووش
ناهن.

بی و تراوه (زیگر)، وهک چون خودا دهه رمویت:

﴿إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ﴾^(۱)، واته: کاتیک
که بانگ درا بو نویژ له روزی مه پیندا، به به له بیرون بر پادی خودا...
﴿لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ﴾^(۲)

واته: مال و مندانان بپناگاتان نه کهن له پادی خوا.

به ریژترین کاری نویژ سوچه په، به ریژترین زیگریشی قورئانخوینده،
په کهمین سورته که دابه زییه سهر پیغه مبه ری خودا ﷺ سهره تاکه ی
خوینده وه بوی، گوتاییه که پشی سوچه بوی، رگالی نویژیش ئارا
دالراوه، په که مه که ی قورئانخوینده و گوتاییه که ی سوچه برونه.

(۱) سورة الجمعة، الآية: ۹

(۲) سورة المنافقون، الآية: ۹

ههستانهوه له سوجده

دواتر سه‌زی به‌رز ده‌کاته‌وه و داده‌نیشیت، چوونکه ئه‌م دانیشته
 ده‌ور دراوه به‌ دوو سوجده، سوجده‌یه‌ک له پیش و سوجده‌یه‌ک
 به‌دوایدا، هه‌ر بۆیه پینگه‌یه‌کی تایبه‌تی هه‌یه، پینگه‌مبه‌ری خودا^۱
 به‌ ئه‌ندازه‌ی سوجده درێژی ده‌کرده‌وه و ده‌گه‌رایه‌وه بۆ لای
 په‌روه‌ردگاری، داوای لیخ‌وشبوونی لێ ده‌کرد و داوای په‌حمه‌ت و
 هیدایه‌ت و پۆزی و ئارامی لێ ده‌کرد^(۱)، ئه‌م دانیشته‌ چێژ و دۆخیکی
 تایبه‌ت به‌ دل ده‌به‌خشیت که جودایه له چێژ و دۆخی سوجده.

(۱) فه‌رمووده‌که سه‌حیحه و ئه‌بو داود گه‌زاویه‌تی‌وه.
 دوعاکه به‌م شیوه‌یه‌یه: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاجْعَلْ رَحْمَتِي وَارْزُقْنِي).

دانیشتنی نیوان سوجدەکان و چێژەکی

بەندە لەم دانیشتنەدا دەستەوێژتو لە بەردەم پەرورەدگاریدا
کەوتوو، داوای لێبوردن دەکات لەو تاوانەیی ئەنجامی داو، بە هیوای
ئەوێ خۆدا لێی خوش بێت و پەخمی پێ بکات و یارمەتی بدات
لەسەر ئەو نەفسەیی کە فرماندەرە بە خراپە.

پێغەمبەری خودا ﷺ لەم دانیشتنەدا زۆر داوای لێخۆشبوونی لە
خودا دەکرد^(١) و زۆر دەگەڕایەوێ بۆ لای.

نەفسێت بخە شوینی کەسیک کە قەرزارە و حەقی خودای لەلایە و
تویش کە فیلی ئەوێت، قەرزارەکەیش قەرزەکە دوا دەخات و فیلبارە،
تو کە فیلیت و قەرزارەکەیش دەبێت حەقەکە بگەرێنیتەوێ.

تویش یارمەتی دەدەیت هەتا ئەو حەقەیی لەلایە بیداتەوێ و تویش
لە کە فیلییەکە رزگارت بێت.

دلیش هاوبەشی نەفسە لە خێر و شەردا، لە پاداشت و سزادا،
لە ستایش و سەرکۆنەکردندا، نەفس کاری پێکردن و دەرچوونە
لە کوتی بەندایەتی و بەزایەدانی مافەکانی خودا، دلیش هاوبەش و
ئەسیریەتی گەر دەسلاتی بەهێز بێت، ئەویش هاوبەش و ئەسیریەتی
گەر دەسلاتی بەهێز بێت.

(١) فرمودە کە صەحیحە و ئیبنو ماجە گێڕایەتیەوێ.

دوعاکە بەم شیوەیە: (رَبِّ اغْفِرْ لِي، رَبِّ اغْفِرْ لِي).

كۆكرەۋەسى ھەمىۋو باشىيەكان

بەندە كە سەرى بەرز كۆرەۋە لە سوچدە، دەستەۋەنۇ لە بەردەم
خودادا دەۋەستىت، داۋاي لېيوردن لە خودا دەكات لەۋەى تېيدا بوۋە،
بە ھىۋاي ئەۋەى خودا رەھمى بىن بگات و لىي خوش بېيت و ھىدايەتى
بدات و پۇزىي بدات و ئارامىي بىن بېخىشيت^(۱)، ئەم پېنچە خىرى دۇنيا
و قىامەتى لەخۇ گرتوۋە.

بەندە پېۋىستىيەتى، بەلكو ناچارە بۇ ئەۋەى بەرژەۋەندىيەكانى
لە دۇنيا و قىامەتدا بەدەست بېيىت، ھەروەھا دوورخستىۋەى ئەو
شتانەى لە دۇنيا و قىامەتدا زىانى لى دەدات، ئەم دوغايەش كەرەتتىي
ئەۋانەى بۇ دەكات، پۇزى بەرژەۋەندىيەكانى دۇنيانى بۇ پادەكىشيت و
سەلامەتتېش زىانەكانى لى دوور دەخاتەۋە، ھىدايەتېش بەرژەۋەندىي
قىامەتى تووش دەكات و لىخۇشبوۋنىش زىانەكانى لى دوور دەخاتەۋە،
رەھمەتېش ھەمىۋو ئەۋانە جەم دەكات.

(۱) دوعا كە بەم جۈرەيە: اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ وَارْحَمْنِيْ وَاجْعَلْنِيْ رَامِدِيْ وَارْزُقْنِيْ. (ۋەرىگىز)

سوجهى دووهم

دووباره وهك جارى پيشوو دهچيتهوه سوجهه، تهنه يهك سوجهه
 نابات وهك چوڻ يهك ركوعى برد، به هوئى فزل و ريز و پيښه
 سوجهه له لاي خودا، بهنده له كاتى سوجهه له هه موو كات زياتر له
 خوداوه نزيكتره، له هه موو كات زياتر چوته ناو بهندايه تيبه وه، هه
 بويه كراوه به كوتايى ركاتيڤ و نه وهى پيش نه وهك پيشه كييهك و ايه
 بوى، پيښه له نويزدا وهك پيښه ته وافرډنه له حه جدا، وهك چوڻ له
 سوجهه له هه موو كات زياتر له خوداوه نزيكه، له مه ناسيكه كانيشدا
 له كاتى ته وافتا له هه موو كات زياتر ليوهى نزيكه.

هه بويه هه نديك له هاوه لان به وانه يان وت كه له كاتى ته وافتا
 قسهى دونيا ييان ده كرد: نه وه باسى شتى وا ده كه يت؟ له ده ميگدا له
 كاتى سوورانه وه مان به ده وري كه عبه دا خو مان پيشانى خودا ده ده ين^(١).
 هه بويه - خودايش زانتره - ركوع پيش سوجهه خراوه، وهك
 پله به ندييهك و روپشتن بى شتيك كه له و بالاتره.

دانپشتنى ته حيات

له ده مهى نويزه كهى ته واو كرد و تهنه نه وه مايه وه سه لام بداته وه،
 دانراوه له بهردهم خودا دا دانپشتى و ستاييشى بكات به باشتريڻ سلاو
 و ريز، كه تهنه بى نه و شياوه و شايانى كه سى تر نيبه.

(١) خاوهنى وته نينر عومره، الطبقات الكبرى لابن سعد: ٤/١٦٧

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ

نهریتی پاشاکان وایه که به چەندین شیواز سلاویان لی بکریت به کردهوه و وته، که ملکهچی و ستاییشکردن و دوعای مانهوه و بهردهوامبوونی پاشایهتیهکهی لهخو بگریت، ههیه به سوختهبردن سلاوی لی دهکات، ههیه به ستاییشکردن سلاوی لی دهکات، ههیه به دوعای تهمن دریزی و مانهوه سلاوی لی دهکات، ههیه ههموو تهوانه له سلاوهکهیدا کو دهکاتهوه، پاشای حق خودای گوره لهپیشتره به ههموو تهو سلاوانه لهلایهن ئافرینراوهکانیهوه، له حهقیقهتدا تهنها بو تهوه، ههر بویه وتراوه مه بهست له التَّحِيَّات: مانهوهی مولک و دهسهلاته، وتراوه مانهوه و بهردهوامییه که خودا شایهستره بهمه.

ههر سلاویک که له پاشاکان دهکریت له سوختهبردن و ستاییش و مانهوه و بهردهوامی، ههموو تهوانه بو خودایه، ههر بویه ئهلیف و لامی پیوهیه و ههموو سلاویک دهگریتهوه...

به پاشاکانیان دهوت: ژیانیکی بهردهوامت ههییته، ههندیکیان دهیانوت: ده هزار سال بژیت، خودا بهردهوامی بدات به پرژهکانت، خودا مانهوهت دریزه پی بدات، هاوشیوهی ئهمانه که مه بهست لی بهردهوامی ژیان و دهسهلات و مولکه، مانهوهی دهسهلات و ژیانیش تهنها بو تهو زاتهیه که ههیشه دهژی و مردنی بهسهردا نایهت، شایانی تهو پاشایهیه که ههموو مولکهکان لهناو دهچن غهیری مولک و دهسهلاتی تهو نهییته.

و الصَّلَاةُ

دواتر به واوی عهتف وشه‌ی (الصَّلَاة) یشی عهتف کرده سه‌ری،
 به له‌فزی جه‌مع و مه‌عریفه بۆ نه‌وه‌ی هه‌موو نه‌و شتانه بگریته‌وه
 که وشه‌ی (الصلاة) ی بۆ به‌کار دیت به گشتی و تاییه‌ته‌وه، هه‌موو
 نه‌وانه بۆ خودایه و ته‌نها شایسته‌یه به نه‌و، مولک و گه‌وره‌یی هه‌ر
 بۆ خودایه، په‌رستش هه‌ر شایسته‌ی نه‌وه، مولک و گه‌وره‌یی ته‌نها
 بۆ نه‌وه، په‌رستش و په‌حمه‌ت ته‌نها شایانی نه‌وه.

وَالطَّيِّبَاتُ

دواتر به واوی عه تف (الطَّيِّبَات) یشی عه تف کرده سه ری، نه مه یش
دوو شت له خوی ده گریته؛ په سن و مولک.

به نیسبهت په سنه که وه خودا پاکه، قسه کانیشی پاکه، هه موو
کرده وه کانی پاکه، ته نه پاکیی لئ وده در ده که ویت، ته نه پاکیش ده دریته
پالی، ته نه پاکیش به رز ده بیته وه بق لای، هه موو پاکي و چاکیهک هر
بق خودایه به په سن و کرده وه و قسه و دانه پاله وه، هه موو پاکیک
ده دریته پالی، هه رچییهک درایه پالی پاکه، گوftar و ره فتاری پاک
هر بق نه وه، هه رچی در اوته پالی پاکه وهک ماله که ی، به نده که ی،
روحه که ی، خوشتره که ی، به هه شته که ی.

هه روه ها واته هه رچی وشه ی پاکه ته نه بق خودایه. وشه پاکه کان
به پاکراگرتنی و سوپاسکردنی و به گه وره دانانی و ریزلگرتنی و
ستاییشکردنی ده گریته وه، نه وشه پاک و باشانه که ستاییشی خودای پی
ده گریته له که ل و اتا کانیدا ته نه بق خودایه و که س هاو به شی نییه تنیدا، وهک:

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ. تَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ. وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ.

سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ.

سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ.

هه موو پاک و چاکیک بق نه وه و له لای نه وه، پاکه و ته نه پاک
وهر ده گریته، په روه ردگاری پاکه کانه، له به هه شته که یدا دراوسیکانی
که سه پاکه کانه.

رامینه له پاکترین وشه کان له دواي قورئان که ته نه شایسته ی
خودایه، که نه وانیش بریتین له:

(سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ)

وشه ی (سُبْحَانَ اللَّهِ) هه موو پاکراگرتنیکی خودا له خوی دهگریت له که موکورتی و عیب و خراپه، پاکراگرتنی له تاییه تمه ندیی ئافرینراوه کانی و چوواندن پیتی.

وشه ی (الْحَمْدُ لِلَّهِ) هه موو کاملیوونیک له خوی دهگریت به قسه و کرده وه و په سنه وه له سه ر باشتترین و کاملترین شیوه ی له نه زهل و نه به ده وه.

وشه ی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) به تاکدانانی خودا له خوی دهگریت، هه روه ها هه موو په رستراویک جگه له نه و باتله و ته نها خوی په رستراوی حقه و شایانی په رستنه، هه رکه سینک جگه له نه و بکاته په رستراوی خوی، وه ک که سینک وایه له ماله کانی جالجالوکه مالیکی دروست کردبیئت و په نای بق بیات و نیشته جینی بیئت.

وشه ی (اللَّهُ أَكْبَرُ) نه وه له خوی دهگریت که خودا له هه موو شتیکی که وره تر و مه زنتر و به ریزتر و به هیتر و به توانا تر و زانانتره.

نهم وشه پاک و باشانه، خودی وشه که و واتاکانیشی ته نها بق خودایه و شایسته یه به و زاته.

السَّلامُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَ عَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ

له‌دوای ئه‌وه‌ی سوپاس و ستاییشی خودای کرد، سلاو له‌و به‌ندانه‌ی
خودا ده‌کات که هه‌لی بژاردوون، ئه‌مه‌یش وه‌ک ئه‌وه‌ی جیبه‌جیکردنی
ئهم ئایه‌ته‌ بیت:

(قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى) ^(۱)، واته: بلی: سوپاس
و ستاییش بو خودای میهره‌بان، سلاو له‌سه‌ر ئه‌و به‌ندانه‌ش که هه‌لی
بژاردووه.

هه‌روه‌ها ئهم سلاوکردنه له‌دوای سلاوکردنه له ئافرینه‌ر، له
سلاوه‌که‌یشدا ئه‌و که‌سه پیش خراوه که له هه‌مووان زیاتر شایسته‌یه،
ئویش پیغه‌مبه‌ری خودایه ﷺ، که ئوممه‌ت له‌سه‌ر ده‌ستی ئه‌و
تووشی هه‌موو خیریک بووه، دواتر سلاو له‌ خۆی ده‌کات، له‌گه‌ل
به‌نده باشه‌کانی خودا که تایبه‌ترینیان پیغه‌مبه‌رانه، پاشان هاوه‌لانی
پیغه‌مبه‌ری خودا ﷺ، ئهم سلاوه هه‌موو به‌نده‌یه‌کی باش ده‌گریته‌وه
له ئاسمان و زه‌ویدا.

شایه‌دی حق

له‌دوای نه‌وه‌ی سلاوی کرد له‌وه‌ی شایسته‌ی سلاوه به تایبه‌تی و گشتی، دانراوه بۆی شایه‌تی حق بدات که نوڙ له‌سهری بونیاد نراوه، نه‌ویش مافیکه له مافه‌کانی، پیکه‌وه نه‌بیت سرودی پین ناگه‌یه‌نیت، نه‌ویش شایه‌تیدانه بۆ پښه‌مبه‌ری خودا ﷺ به پښه‌مبه‌رایه‌تی، به‌وه‌یش نوڙه‌که کوتایی پین دیت، وه‌ک چون عه‌بدوللای کوری مه‌سعود ده‌فه‌رموویت:

(گه‌ر نه‌وه‌ت وت، نوڙه‌که‌ت ته‌واو کردووه و به‌جیت هیناوه، گه‌ر ویستت هه‌ستیت، هه‌سته، گه‌ر ویستت دانیشتیت، دانیشه.)^(۱)

ئه‌مه‌ یان مه‌به‌ستی ته‌واو بوونی نوڙه‌که‌یه وه‌ک کوفیه‌کان ده‌یلین، یان مه‌به‌ستی نه‌وه‌یه نزیکه نوڙه‌که کوتایی بیت وه‌ک نه‌هلی حیجاز و غه‌یری نه‌وان وتووینه.

له‌سهر هه‌ردوو بۆچوونه‌که، شایه‌تیدانی حق کراوه به کوتایی نوڙ، وه‌ک چون کراوه به کوتایی ژیانیش، هه‌رکه‌سیک کوتا وشه‌ی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) بیت، ده‌چیت به‌هه‌شته‌وه، وه‌ک چون که‌سنیکیش که ده‌ستنویژ ده‌گریت، دانراوه بۆی ده‌ستنویژه‌که‌ی به شایه‌تومان کوتایی پین به‌یتیت.

(۱) رواة أبوداود و کتاب الصلاة باب التشهد (۲۵۴/۱).

تهواو بوونی نویز

که نویزه که ی تهواو بوو، پتی پی دراوه داوای پیدایستییه کانی بکات، پیش نهوه تهوه سول بکات به سه لاواتدان له سر پیغه مبری خدا ﷺ، چوونکه مه زنترین وه سیله به بو وه لامدانه وهی دوعا، وهک چون له فوزاله ی کوری عه بیده وه هاتووه که پیغه مبری خدا ﷺ فهرموویه تی: گهر یه کیکتان دوعای کرد، با سره تا سوپاس و ستایشی خدا بکات، دواتر سه لاوات بدات له سر پیغه مبری که ی ﷺ، ئینجا داوای پیوستییه که ی بکات^(۱).

ته حیاتیش وهک فهرمووده که هاتووه، سره تاکه ی سوپاس و ستایشکردنی خودایه، دواتر سه لاواتدانه له سر پیغه مبری که ی ﷺ، دواتر دوعا کردنه له کوتایی نویژدا، له داوای سه لاواتدانه که نهوه دوعایه دهکات که پی خوشه بیکات، هاوشیوهی ئهمهیش دانراوه بو نهوه که سه ی که گوئی له بانگیژه.

۱. بانگیژه که چی ویت، نهویش بیلته وه.

۲. بلیت: (رَضِيتُ بِاللّٰهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا).

۳. داوای پله و پاییه ی وه سیله و فزیه بو پیغه مبری خدا ﷺ بکات.

۴. دواتر سه لاوات بدات له سر پیغه مبری خدا ﷺ.

۵. دواتر داوای پیوستییه که ی له خدا بکات.

ئهمه پینج سوننه ته له وه لامدانه وهی بانگیژه که پیوسته لی بیئاگا نه بین.

(۱) رواه الترمذي كتاب الدعوات، و قال الترمذي هذا حديث حسن صحيح.

رووکردنه خودا

راز و روح و کروکی نویژ ئه وهیه بهنده به هموو بوونیه وه روو
بکاته خودا، وهک چۆن دروست نییه رووی له قیبله وهر بگپریت، به
همان شیوهیش نابیت دلی له خودا وهر چهرخینیت بۆ شتیکی تر.

که عبه، که مالی خودایه، قیبله ی روخسار و چهسته یه تی، پهروه ردگاری
که عبهیش قیبله ی دل و روحیه تی، له نویژه که یدا چه ندیک رووی له خودا
بیت، خوداش بهو ئه ندازه یه رووی تی دهکات، گهر پشستی تی کرد،
خودایش پشستی تی دهکات.

رووکردن له نویژدا سێ پێگه ی ههیه:

۱. رووکردنه دلی، که له وهسوهسه و ئه و بپرکردنه وانه دهپارێزیت
که پاداشتی نویژه که ی به تال دهکاته وه یان که می دهکاته وه.

۲. رووکردنه خودا، ئه مهیش به وه دهبیت ههست به چاودیری خودا
بکات، به جوړیک ههست بکات که دهیبینیت.

۳. رووکردنه واتای ئایه ته کانی و ورده کاریی په رسته شه کانی نویژ بۆ
ئه وهی حه قی خو ی پێ بدات.

به ته و اوکردنی ئه م سێ قوناغه، به جوانی نویژه که ی ئه نجام داوه
و بهرپای کردووه، خودایش به ئه ندازه ی ئه وه روو دهکاته بهنده که ی.

که بهنده له بهرده میدا وهستا، ئه و رووی کردووه ته راوهستاوی
و مه زنییه که ی، که (الله اکبر) ی کرد، ئه و رووی کردووه ته
گهره بییه که ی.

که ته سپیحات و ستاییشی کرد، ئەوا پرووی کردووته نوری پروی
و پاکراگرتنی له وهی شایستهی ئەو نییه و ستاییشکردنی به وهسفه
جوانه گانی.

که په نای پی گرت، ئەوا پرووی کردووته گۆشه به هیزه کهی و
سه رخستنی بهنده کهی و پاراستنی له دوژمنه کهی.

که که لامه کهی خۆینده وه، ئەوا پرووی کردووته زانین و ناسینی
که لامه کهی، ههتا وهک ئەوهی دهییشت و له وته گانیدا به دیی دهکات،
وهک چۆن ههندی له سه لهف فهرموویانه: (خوداوهند له وته گانیدا
خۆی بۆ بهنده گانی دهر خستوه).^(۱) له م دوخه دا پروی کردووته زات
و سیفات و کرده وه و بریار و ناوه گانی.

که کړنووشی برد، ئەوا پرووی کردووته شکۆ و مه زنی و عیزه ته کهی،
هه ر بۆیه بۆی دانراوه بلیت: (سبحان ربی العظیم).

که سه ری له کړنووش بهرز کرده وه، پرووی کردووته سوپاس و
ستاییشکردن و پێزلێتان و په رستبشکردن و به تاکدانانی له به خشین
و گرتنه وه دا.

که سوچه دی برد، پرووی کردووته تزیكبوون لێی و ملکه چبوون
بۆی و خۆزه لیلکردن و شکان له بهرده میدا.

که سه ری بهرز کرده وه و دهسته وئه ژنۆ وهستا، پرووی کردووته
دهوله مهندی و به خششه کهی، پرووی کردووته میهره بانی و زور
پێویستبوون پێی و ملکه چبوون و شکان له بهرده میدا، ههتا لێ خوش

(۱) خاوهنی وته که: جه عفری کوری موحه ممه ر سادقه،

بپروانه (أحياء علوم الدين)، ۲۸۷/۱.

بیت و دهځمی پښ بکات و سهلامه تی بکات و هیدایهت و پژی بدات.
 که بڼ دانیشتنی ته حیات دانیش، دڅیک و پروکردنیکي تری
 هیه، له دڅی ټو حاجیه دهچیت که ته وافی مالئاوایی دهکات،
 دلی هستی به و کردووه که له بهردهم په روهردگاریدا دهپوات،
 ټو له مپهر و مه شغه له تانه دهخاته پروو که ریگری لڼ دهکات
 له بهردهمیدا بوه ستیت، دلی سزا و نازاری ټوهی چه شتووه، له
 ماوهی نویژه که دا روحی هستی نریکبوون له خودا و پروکردنه
 ټو و سهره نجامه که ی چه شتووه، دواتر دلی هستی به و کردووه
 به ده رچوونی له نویژه که ی ده که ریته و بڼ ټوهی پیشوو، خه می
 ته و او بوونی نویژه که ی و فراهه که ی ه لگرتووه و ده لیت خوز که
 بگه شتمایه به پژی دواپی، ده زانیت له موناجاتی زاتیک دهپوات که
 هموو به خته و هرییه که له موناجاتی ټو دایه، بڼ موناجاتی که سیک
 که نازار و خه م و خه فته و نه گبه تی له موناجاتکردنیدایه، هست به
 ټمه و ټوه ناکات، ټیلا ټو دله نه بیت که ټاوه دانه به یادی خودا و
 خوشویستن و شادومانبوون پیی.

وېنەي نوپۇز

كە دلى ئارام بوو بە ياد و وتە و خوشويستن و پەرسىشكرىنى،
ئاسووده و چاوگەش بوو پىي، بە ئىمانەكەي ئارامىي بەدەست هيتا،
هەستانى بەم دوو كارە كاريكى پىويستە بۆي، بەبى ئەوۋە نە ژيانى
هەيە، نە دلخوشى و بەختەوهرى.

ئەو شتانهي پىي تاقي كراوۋتەوۋە لە نەفسى فەرماندەر بە خراپە
و ئارەزوۋەكانى و شەيتانى فرىودەر، دەبىتە ھۆي لەدەستدانى
يان كەمكردەنەوۋەي بەشەكەي لەو شتە، رەحمەتى خودايش وەھاي
خواست كە نوپۇزى بۆ دابىت وەك جىگرەوۋەيەك بۆ ئەوۋەي لەدەستى
چوۋە، ئەوۋەي بۆ بگەرپىنيتەوۋە كە رۆيشتوۋە، نوپۇكەرەوۋە بىت بۆ
ئەوۋەي لە ئىمانەكەي دروستى كردوۋە، وېنەي نوپۇزى لەسەر وېنەي
كردەوۋەكانى داناۋە بە خشوع و ملکہچىيەوۋە، بە تەسلىمبوۋنەوۋە،
ھەموو ئەندامىك لە ئەندامەكانى بەشى خۆي لە بەندايەتى پى داۋە،
بەرھەم و روۋەكەي لەوۋەدا داناۋە كە بە ھەموو بوۋنيەوۋە روو
بكاتە پەرۋەردىگارى، پاداشتەكەيشى ئەوۋەيە لىي نزيك دەبىتەوۋە و
لە دونيا و قىامەتدا رېز و مېھرەبانىيەكەي بەدەست دەھىنيت، پىگە
و شويىنى نوپۇزى داناۋە وەك چوۋنە خزمەت خودا و خۇپازاندەوۋە
بۆ خۇپىشاندانى، وەك يادخستەوۋەيەك بۆ خۇپىشاندانى گەورە لەو
رۆژەي دەگات بە ديدارى خودا.

نوری دیده

وهک چۆن پۆژوو به رهه مه که ی پاکبونه وه ی دهر وونه، به رهه می زه کاتیش پاکبونه وه ی سهروهت و سامانه، به رهه می چه جیش به دهسته تانی لیخوشبوونه، به رهه می جیهادیش ته سلیم کردنی نه فسه که خودا له بهنده کانی کریوه، به هه شتی کردوو به به ها که ی، به رهه می نویژیش پوو کردنه خودایه، ههروه ها پوو کردنی خودایشه بۆ بهنده که ی، له م پوو کردنه دا به رهه می هه موو کرده وه کان هه یه، هه ر بۆیه پیغه مبه ری خودا ﷺ نه یفه رمووه نوری دیده م کراوه ته ناو پۆژوو وه، یان چه ج و عومزه وه، به لکوو فه رموو یه تی: (نوری دیده م خراوه ته ناو نویژه وه)، نه یفه رموو خودی نویژه که، به لکوو چاوی گهش ده بیت به چوونه ناو نویژه که، وهک چۆن ئازیزیک چاوگهش ده بیت به ده ستلیدانی خوشه ویسته که ی، که سیکی ترساو چاوگهش ده بیت به گه یشتنه ناو شوینه ئارامه که ی، چاوگه شبوون به چوونه ناو شتی که کاملتر و ته ووتره له پیش ئه وه ی بچیته ناوی.

خوشه ویست ﷺ که ویستی بچیت بۆ لای ئارامکه ره وه ی دل له ماندووی و ناره چه تییه کان، فه رمووی: (ئه ی بیلال، به نویژ ئارامان بکه ره وه)، واته به رپای بکه بۆ ئه وه ی بچه وینه وه پیی له ماندووی ئه و شتانه ی سه رقالی کردوین، وهک چۆن که سیکی ماندوو ئیسراحت ده کات، هه ر هینده ی بگاته ماله وه و تییدا دابنیشیت.

ناسووده بوون به نوڙ

بروانه چوڻ فهرمووي بمانحه ويڻه وه پيڻي، نه يفرموو بحه ويڻه وه
ليڻي، وهڪ چوڻ كه سيڪ وا دهليٽ كه نوڙه كه به بار و قهرز به سهريه وه
دهزانيٽ، كه دلي پر بووه له غهيري ٿه و لهو شتانه دابراوه كه پيوهي
قاله و خوشه ويسته له لاي، ده شزاني ده بيت هر نوڙه كه ي بڪات،
به زماني حال و قالي دهليٽ: نوڙه كه م ده كه م و ئيسراحت ده كه م
ليڻي، نهك ئيسراحتي پي ده كه م، ٿه مه جوڙي كه و ٿه وه يش جوڙي تر،
زور جياوازن، ٿه و كه سهي وه ها ته ماشاي نوڙ ده كات كه كوٽه بو
ٿه ندامه كاني و زيندانه بو دلي، به ربه سته له به ردهم دهروونيدا، له گهل
ٿه و كه سهي نوڙ نيعمه ته بو دلي و نوري ديديه تي و ئارامي و
ئيسراحت ته بو ٿه ندامه كاني، بو دهروونيشي باخچه و چيڙه.

يه كه م: نوڙ زيندانه بو نه فسي و كوٽه له وه ي بكه ويٽه له ناوبه ره كانه وه،
ٿه مانه به هو ي نوڙه كه يانه وه پاداشت وهر ده گرن و تاوانيان
ده سرپته وه، به ٿه نذازه ي به نذايه تيكر دنياں بو خدا له نوڙه كه دا
به هر مه ند دهن له رحمي خدا.

ٿه مه به نديه كه و چوه ته ماليڪ، به لام شتيڪ ريگره له نيوان ٿه م و
خاوهن مالدا، واته له وديو به ربه ستيكه وه يه، هر بويه چاوه كاني گهش
تابيت، چوونكه له ناو به ربه ستي ٿاره زووه كاني و هه وري حه زه كاني و
دووكه لي دهروون و هه لمي ٿا واته كانيدايه، دليش نه خوشه و نه فسيس
كه و توه به سهر ٿه و شتانه ي حه زي لييه تي و داواي حه زه به په له كه ي
ده كات.

* به شه كه ي تر كه نوڙ باخچه ي دليانه، نوري ديديه يانه، چيڙي
دهروونيه، به هه شتي ٿه ندامه كانپانه، ٿه وانه له نيو نيعمه تدا ده زين.

نويڙي ٺه مانه دهبيت هڙي ٺه وهي له خداوه نزيڪ ببنه وه و پيگهي
به رز به دهست بهينن، هاوبه شي پيشين دهبن له پاداشتدا و پيگهيان به رز
دهبيت و له خداوه نزيڪ دهبن، ٺه مهيش به شيڪي زيادهيه له سهرووي
پاداشته كه يانه وه، هر بويه پاشا له هر كه سيڪ رازي بيت پاداشتي
دهداته وه و نزيڪي دهكاته وه له خوي، وهڪ چون جادو و گهره كان به
فيرعه و نيان وت:

(إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ﴿١١٣﴾ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿١١٤﴾)

واته: پاداشتيڪمان دهست دهكه و ٿي ٺه گهر ٿي مه بر دمانه وه؟

فيرعه ون وتي: به لي، ٿي وه له نزيڪان و به ريزان دهبن.

ٺه م بهندهيه چووه ته نيو مالي پاشا و به ربه سته كه ي نيو انياني لا
داوه، چاوي گهش بووه و دهرووني ٺارام بووه، دل و ٺه ندانه كاني
بوي كه چ بووه، ودها خوداي په رستووه وهڪ ٺه وهي دهيبينيت و له
وته كانيدا خوي بو ده ر خستووه.

ٺه مه ٺاماره و پوخته يهڪ بوو له چيڙي نويڙدا.

ئێبن قهیم له لای ئایه تی
{وَأَقِمْوَا الصَّلَاةَ}
ئاوای فەرموو...

به رپا کردنی نوێز

فرمانمان پێ کراوه نوێزه کانمان به رپا بکهین، به جوانترین شیواز به رپای بکهین له وهستان و رکوع و سجده و زیکره کان، خودای گه وره رزگار بوونی په یوه ست کردووه به خشوعی نوێز خوین له ناو نوێزه کهیدا، هه رکه سێک خشوعی له ده ست بچیت، له ئه هلی رزگار بوون نییه، مه حالیشه خشوع له گه ل په له په لیدا بیه دی، به لکوو خشوع ته نها له گه ل سره وتندا دیه دی، هه تا سره وتن و ئارام بوون زیاتر بیت، خشوعیش زیاتر ده بیت، هه رده می کیش خشوعی که متر بیت، خیراییه که ی زیاتر ده بیت، هه تا جووله ی دهستی وهک گالته کردنی لی دیت که نه خشوعه، نه روو کردنه خودایه، نه ناسینی مافی به ندایه تییه، خودای گه وره دیش فەرموویه تی:

{وَأَقِمْوَا الصَّلَاةَ} ^(١) {وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ} ^(٢) {وَأَقِمْ الصَّلَاةَ} ^(٣)

(١) سورة البقرة، الآية: ٤٣

(٢) سورة المائدة الآية: ٥٥

(٣) سورة العنكبوت، الآية: ٤٥

(فَإِذَا أَظْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ) ^(١) (وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ) ^(٢)

ئبراهیم فەرمووی: (رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ) ^(٣)

موسا فەرمووی: (فَاغْبُذْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي) ^(٤)

له هەرشوینیکی قورئاندا باسی نویژ کراوه، ئیلا له گه لیدا باسی
به رپا کردنی هاتوو، نویژ خوین که مه، ئه وهی نویژ که ی به رپا ده کات
و کاری پی ده کات و نویژ چاکه هەر زۆر که مه، وهک پیشه و عومه ر
فه رمووی: حاجی که مه و سواری زۆره.

(١) سورة النساء، الآية: ١٠٣

(٢) سورة النساء، الآية: ١٦٢

(٣) سورة إبراهيم، الآية: ٤٠

(٤) سورة طه، الآية: ١٤

جورهگانی نوڙخوڙين

هنديک له نوڙخوڙينهگان دهلين: هينده بهسه ناوهگهي له سهر جيهه جي بيت، خوڙگه نهجامان ددها، گهر نهوانه بيانزانييايه که فرشتهگان نوڙهگانيان بهرز دهکهنهوه، دهیخه نه بهردهم خودای گه وره وهک نهو دياربيانهی خه لکی له رييه وه خوڙيان نزیک دهکهنهوه له پاشا و گه وره گانيان، نهو کهسهی چووه بو باشترين نهو شتهی که له توانايدايه، به پي توانايش جوان و باشی کردووه، دواتر بهمه خوڙي نزیک کردووه تهوه له و زاتهی ئومیدی پي هيه و ليی دترسیت، وهک نهو کهسه نييه چووه بو خراپترين شت له لای، بو نهوهی ئيسراحت بکات له دهستی، دواتر ناردوويهتی بو لای کهسيک که پيگهي نييه له لای، نهو کهسهی نوڙ بههاری دلی و ژيانیهتی، ئيسراحت و نوری ديديهتی، لابهري خهم و خهفتهیهتی، په ناگهیهتی له کاتي نارهحهتی و سهختیدا، وهک نهو کهسه نييه که نوڙ کوته بو دل و نهندامهگانی، وهک ئهرک وایه له سهري و قورسه بوی، له سهر هم زور قورسه، بهلام بو کهسه کهی تر نوری دیده و ئيسراحته.

خودای گه وره دهفه رموویت: **﴿وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ﴾** (١) الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلْقَوْنَ رَبَّهُمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ (١)
واته: په نا ببهنه بهر نارامگرتن و نوڙ، بيگومان نوڙ ئهرکيکی گه وره و گرانه، مهگهر لای نهوانه نهبي که له خودا دترسن. نهوانهی که پييان وایه بيگومان به خزمهت پهروهر دگاريان دهگن، نهوان دلنيان بو لای نهو دهگه رينهوه.

(١) سورة البقرة، الايتان: ٤٤-٤٥

له لایان گه وره و گران بووه چونکه دلیان خالییه له خوشه ویستی
و به گه وره دانانی خودا، دلیان خالییه له ملکه چبوون بۆی و ئومیدبوون
پێی، ئاماده گیی بهنده له نوێژدا و ملکه چبوون تییدا و به تهواوی
به جیگه یاندنی و بهرپاکردنی به ئەندازهی ئومیدبوونییهتی به خودا.

به‌های نوێز

ئیمامی ئەحمەد دەفەر مووێت: بەشیان لە ئیسلام بە ئەندازەی بەشیانە
لە نوێز، ئارەزوویان لە ئیسلام بە ئەندازەی ئارەزوویانە لە نوێز، ئەو
بەندەوێ خۆدا خۆت بناسە، بترسە لەوەی بگەیتە خۆدا و بەشت لە ئیسلامدا
نەبێت، بەشی ئیسلام لە دلتدا بە ئەندازەی بەشی نوێزە لە دلتدا.^(١)

بەشی ئەو دڵە کە ئاوەدانە بە خۆشەویستی خۆدا و ترس و
ئومێدبوون پێی و بەگەرەدانانی لە نوێزدا، وەک بەشی ئەو دڵە نییە کە
خالییە لەو شتانه و وێرانە، کە ئەو دوو دڵە لە بەردەم خۆدادا وەستان،
ئەو کەسە بە دڵیکەو دەووستێت کە ملکەچە بۆ خوا و نزیکە لێی،
سەلامەتە لە شتە خراپەکان، هەموو لاکانی پێ کردووە لە هەبێت، نوری
ئیمان تێیدا شەوق دەداتەو، بەر بەستی دەروون و دوو کەلی شەهەواتی
لا چوو، لە باخچەی واتاکانی قورئاندا چیژ وەر دەگرێت، دلی تیکەل بوو
بە شادومانیی باوەربوون بە حەقیقەتی ناو و سیفاتە بەرزەکانی خۆدا، بە
جوانی و کامڵبوونە مەزنەکە، هەموو خەمی خۆدایە، چاوپۆشن بوو
پێی، هەستی بە نزیکییە ک کردووە لە خۆداو، نزیکبوونیک کە هاوشتیوێ
نییە، دلی بۆ یەکلا کردووەتەو و بە هەموو بوونیوێ و پووی تی کردووە،
ئەم پووتیکردنە لەنیوان دوو پووتیکردنی پەرەدگاریەتی، سەرەتا
خۆدا پووی تی کردووە، بە پووتیکردنەکە دلی کەمەندکیشی لای
خۆی کردووە، کە پووی کردە پەرەدگاری، پووتیکردنیک تری پێ
دەبەخشیت کە لەوەی یەکەم تەواوترە.

(١) طبقات الحنابلة: (٢٥٤/١)

دهستيکي نوڙ

ليڙهه دا يه کيک له شته سه رسوورهيته ره کاني ناو و سيفاته بهرزه کاني
خودا دپته دي، بو نهو که سهی دلی تيگه يشتووه له واکاني قورن
و پروناکي باوه پيپووني له گهل دليدا تيگهل بووه، به جوړيک بو
همو ناو و په سنيک شويک ده بينيت له نوڙه کيدا.

که له بهرهم په روه ردگاريدا وهستا، به دلی راوه ستاويي خودا و
به پيوه بردني کاروباري همو و ثايريندراوه کان ده بينيت.
که وتی (الله اکبر)، مه زنی و گوره ييه که ی ده بينيت.

که وتی: (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ. وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ،
وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ)^(۱)، به دلی په روه ردگارتيک ده بينيت که پاک و بيگه رده
له همو نهنگيه ک، سه لامه ته له همو که موکورتيه ک، به همو
جوړيک سوپاس و ستايش کراوه، سوپاس و ستايش کردنه که ی
په سنکردنی به همو کاملبوونيک ده گريته وه، هروها (وَتَبَارَكَ اسْمُهُ)
به ري ده کات له همو که موکورتيه ک، ناوي نهو زاته له سهر که م
به پيريت زور ده بيت، له سهر خير به پيريت ئيلا که شه ی پي ده کات و
به فهری ده کات، له سهر هر دهرديک به پيريت ئيلا لای ده بات، له سهر
شه يتانيش به پيريت به رسوايی و شکسته وه ده گريته وه، ته واوي ناو
له ته واوي تي ناو نراوه که وه، که نه مه پيگه و پايه ی ناوه که ی بيت که
له گهلدا هيچ شتيک له ناسمان و زهويدا زيانت پي ناگه يهن، نهوا پيگه
و پايه ی ناو نراوه که بالاثر و مه زنتره.

(۱) رواه مسلم (۳۹۹)

(وَتَعَالَى جَدُّكَ) واته: مه زنی و گه وره ییه که ی بهرز و بلند و سه رکه و تووه به سهر هموو مه زنییه کدا، پیگه که ی بهرز بووه ته وه به سهر هموو پیگه یه کدا، ده سه لاته که ی زاله به سهر هموو ده سه لاتی کدا، ده سه لاتی گوره و مه زنه له وه ی هاو به شی هه بیت له مولکیدا یان له خودا وه ندیدا، یان له کرده وه و سیفاته کانیدا، وهک چون پهرییه باوه پداره که وتی:

﴿وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا﴾^(۱)

واته: پهروه ردگاری پایه بلندمان مه زن و گه وره یه، نهو زاته نه هاوسهری بریار داوه، نه نه وه.

لهم وشانه دا چه ندین حه قیقه تی ناو و سیفاته بهرزه کانی خودا به دهر که و تووه له سهر نهو دلای که دهیزانیت و حه قیقه ته کانی پهک نه خستوه.

په ناگرتن به خودا

که وتی: (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ)، په نای بردووه بو گوشه به میزه که ی خودا، پشتی به ستووه به هول و توانای خودا لهو دوژمنه ی که ده یه ویت له پهروه ردگاری دای بیریت و له نزیکبوون لئی دووری بخاته وه، بو نه وه ی بجیته خراپترین دوخه وه.

(۱) سورة الجن، الآية: ۳

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

که دهلیت: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾، که می‌ک ده‌هستیت و چاوه‌پتی وه‌لامی په‌روهردگاری ده‌کات که ده‌فرموویت: (به‌نده‌که‌م سوپاسی کردم) که دهلیت: ﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾، چاوه‌پتی وه‌لامی په‌روهردگاری ده‌کات که ده‌فرموویت: (به‌نده‌که‌م ستاییشی کردم)، که دهلیت: ﴿مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾، چاوه‌پتی وه‌لامی په‌روهردگاری ده‌کات که ده‌فرموویت: (به‌نده‌که‌م پیزی لی گرتم). ئای له چیزى دلی و چاوه‌گشی و خوشی ده‌روونی به‌وته‌ی په‌روهردگاری: (به‌نده‌که‌م) که سئ جار ده‌لیته‌وه، وه‌لامی گهر دووکه‌لی شه‌ه‌وات و هه‌وری ده‌روون له‌سهر دله‌کان نه‌بووایه، دلخوشی و ئاسووده‌یی زال ده‌بوو به‌سهریدا به‌هوی و ته‌ی په‌روهردگار و ئافرینه‌ر و په‌رستراوی: (به‌نده‌که‌م سوپاسی کردم)، (به‌نده‌که‌م ستاییشی کردم)، (به‌نده‌که‌م پیزی لی گرتم).

دواتر بوار هه‌یه بۆ دلی بۆ بینینی ئهم سئ ناوه که بنچینه‌ی هه‌موو ناوه جوانه‌کانی خودان، که بریتین له: (الله، رب، الرحمن) له باسکردنی ئه‌و ناوانه‌دا به‌دلی په‌روهردگاریکی په‌رستراوی مه‌وجوودی بینی، ته‌نها ئه‌و شایسته‌ی په‌رستشه، روخساره‌کان بۆی که‌چن، هه‌موو بوونه‌وه‌ر بۆی که‌چن، ده‌نگه‌کان بۆی نه‌وین:

﴿تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾^(۱)، واته: هه‌ر جهوت ئاسمانه‌کان و زه‌وی و هه‌موو ئه‌وانه‌ی که تیاياندا هه‌ن، ته‌سبیحات و ستاییشی ئه‌و زاته‌ ده‌که‌ن، هه‌چ شتیکی نییه له‌م بوونه‌وه‌رده‌دا که ته‌سبیحات و ستاییش و سوپاسی ئه‌و زاته‌ نه‌کات.

(۱) سورة الإسراء، الآية: ۴۴

(وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قَنِينٌ^(۱))، واته: ئه وهی له ئاسمانه کان و زه ویدایه ته نیا هیی خودایه، هه موویان هه رب خودا گهردنکه چن.

به هه مان شیوه ئاسمان و زه ویی ئافراندوه له گه له وهیشی له نیوانیاندایه، په ری و مروف و بالنده و ئاژهل و به ههشت و دوزهخی ئافراندوه، پیغه مبه رانی نازدوه، کتیبی دابه زاندوه و شه ریه تی داناه، بهنده کانی په یوه یست کردوه به فرمان و پیگریه وه. دواتر له کاتی وتنی: **(رَبِّ الْعَالَمِينَ)**، په روهردگاریک ده بنینیت که پاره ستاوه به زاتی خو یه وه، راگری هه موو شتیکه، سه ره رشتیار و راگیرکاری هه موو نه فسیکه به خیر و شه پیه وه، چووه ته سه ره شه که ی، به ته نها کاروباری بهنده کانی به پتیه ده بات، به پتیه بردن هه مووی به ده ست ئه وه، سه ره نجامی هه موو کاره کانیش بو لای ئه وه، مه راسیمی به پتیه بردن له لای ئه وه وه داده به زیت له سه ره دهستی فریشته کانی به به خشین و گرته وه، به نه ویکردن و به رزکردنه وه، به مردن و ژیا نه وه، به ته وه کردن و دوورخستنه وه، به پوزیگرته وه و به فراوانکردنی پوزی، دوورخستنه وهی ناره حه تی و به هانا هانتی تامه زر و کان و وه لامدانه وهی لیتقه و ماوه کان: **(يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ)**، واته: ئه وهی له ئاسمانه کان و زه ویدایه داوای پیویستییان له خودا ده که ن، هه موو پوزیک به کاریکه وه خه ریکه.

به هه رکه سیکی به خشی که س ناتوانیت پیگری بکات، له هه رکه سیکی گرتنه وه که س ناتوانیت پی بی به خشیت، تیه له چوونه وه به پریاره کانیدا نییه، فرمانه کانی رت ناکریتنه وه، وته کانی گورانی به سه ردا نایه ت، فریشته کان و جبریل به رز ده بنه وه بو لای، سه ره تا

و کوتایی پوژ کردهوی بهندهکانی پیشان ددریت، چاره‌نوس و
قه‌در دیاری ده‌کات، کاتیش بۆ پروودانیان د‌ده‌نیت، دواتر چاره‌نوس
و قه‌دره‌که ده‌بات به‌ره‌و کاته‌که‌ی، هه‌موو ئه‌مانه به‌پۆه ده‌بات
له‌گه‌ل پاراستنی و به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی.

(الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ)

دواتر له کاتی ناوهیتانی (الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ) په روه ردگاریک ده بینیت که باشه
 بؤ بهنده کانی به هموو جوړه کانی باشبوون، جوړه ها نیعمه تی پرژاندووه
 به سهریاندا، رحمت و زانسته که ی هموو شتیکی گرتووه ته وه، هموو
 ئافریندراویک به هر مه ند بووه له نیعمت و فزله که ی، رحمت ته که ی
 هموو شتیکی گرتووه ته وه، نیعمت ته کانی هموو زیندووه یه کی
 گرتووه ته وه، رحمت ته که ی گه یشتووه به و شوینه ی که زانسته که ی پی
 گه یشتووه، به رحمتی خوی چووه ته سهر عرشه که ی، به رحمتی
 خوی بوونه وهری ئافراندووه و کتیبه کانی دابه زاندووه، به رحمتی
 خوی پیغه مبه رانی ناردووه و شهریه تی داناوه، به هشت و دوزه خي
 به رحمتی خوی ئافراندووه، ئه و قامچییه که بهنده باوه پرداره کانی
 پی دوبات به ره و به هشت، تاوانی یه کخواناسه کانی پی لا دودات، ئه و
 زیندانه یه که دوزمنه کانی تیدا زیندانی دهکات.

رامینه له و رحمت ته ی که له فرمان و پیگری و ئاموژگاریه کانیدایه،
 له نیعمت ته فراوانه ی تییدایه، رامینه له و رحمت و نیعمت ته ی
 له ناویدایه، رحمت هوکاریکه بؤ په یوه ستبوون له گهل بهنده کانیدا،
 وهک چون به ندایه تی هوکاریکه بؤ په یوه ستبوون پیوه ی، له مان
 به ندایه تی و له ویش رحمت.

له تایبه تترین دیمه نی ئه م ناوه، ئه وه یه نویت خوین به شی خوی ببینیت
 له و رحمت ته ی که وای لی کردووه له به رده م په روه ردگاریدا بوه ستیت،
 به شایانی ئه وه ی زانیوه به ندایه تی بکات و مونا جاتی له گهل بکات،
 به می به خشیوه و له یه کیکی تری گرتووه ته وه، دلی پروو کردووه ته خوی
 و دلی که سیکی تری وهر چه رخانندووه، ئه مه له میهری خودایه بوی.

(مَلِکِ یَوْمِ الدِّینِ)

که دهلیت: **(مَلِکِ یَوْمِ الدِّینِ)** لیره دا شکومه ندیه ک دهبینیت که تنها شایسته به پهروه ردگاری پادشای حق، پاشایه کی بههیز دهبینیت، هموو ئافریندراوه کان بوی که چن، روخساره کان بوی نهوین، هموو مله وره کان بوی مه زنییه که ی زهلیل بوون، هموو بههیزیک که چ بووه بوی بههیزیه که ی، به دلی پادشایه ک دهبینیت که له سه ر عه رشه که یه تی، بوی عیززه ته که ی روخساره کان که چ ده بن و سوجه ده بن، نه که ر حه قیقه تی سیفه تی (الملك) په ک نه خات، نه وا حه قیقه تی ناو و سیفاته کانی دهبینیت، که په کخستنی، په کخستنی پادشایه تییه که یه تی و نکولیکردنیه تی، پاشای حق و خاوه ن پاشایه تی ته واو: به دی نایه ت ئیلا ده بیت زیندوو بیت، راگر و سه ر په رشتیاری دروستکراوه کانی بیت، بینه ر و بیسه ر بیت، به توانا بیت و توانای گوگردنی هه بیت، فه رمان و زیگری ده ر بکات، له سه ر ته ختی ده سه لاته که ی بیت و زال بیت، فه رمانه کانی بنیریت بوی نه و سه ری مه مله که ته که ی، رازی بیت له وه ی شایسته ی رازیپوونه، ستاییشی بکات و ریزی لی بگریت و نزیک بکاته وه، هه روه ها تووره بیت له وه ی شایسته ی تووره بوونه، سزای بدات و سووکی بکات و دووری بخاته وه، کتی ویست سزای بدات، په حمیش به وه بکات که ویستی لیه تی، بیه خشیت به وه ی ویستی لیه تی، نه وه یش نزیک بکاته وه که ویستی لیه تی، شوینی سزای هه یه که دوزه خه، شوینی به خته وه زبوونی هه یه که به هه شته، هه رکه سییک شتیک له مانه به تال بکاته وه، یان نکولی حه قیقه ته که ی بکات، نه وا تانه ی داوه له پاشایه تی خودا و کاملبوون و ته واویتییه که ی، هه روه ها که سییک نکولی عمومی قه زاوقه ده ره که ی بکات، نه وا نکولی گشتگیری مولک و کاملبوونی خودای کردووه، نویژخوین شکو و مه زنی پهروه ردگاری دهبینیت له کاتی وتنی: **(مَلِکِ یَوْمِ الدِّینِ)** دا.

(إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ)

که دهلیت: **(إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ)** نهینی و رازی دروستکردن و بریاردانی تیدایه، نهینی و رازی دنیا و قیامهتی تیدایه، مهزنتترین ئامانج و باشتترین ئامرازی لهخوی گرتووه، مهزنتترین ئامانج بهندایه تیکردنیهتی، باشتترین ئامرازیش یارمه تییه که یهتی، تهنها ئه و شایستهی په رستشه، تهنها ئه ویش یارمه تیده ره بۆ په رستشکردنی، بهندایه تیکردنی مهزنتترین ئامانجه، یارمه تیدانیشی باشتترین ئامرازه، خودا سه و چوار کتیبی ناردوووه ته خواره وه، واتای هه مووی له چوار په رتوو کدا کو کردوووه ته وه، که بریتین له: ته ورات و ئینجیل، قورئان و زه بور. واتای ئه و چواره ییشی له قورئاندا کو کردوووه ته وه، واتای ئه وه ییشی له موفه سه له کاندا کو کردوووه ته وه، واتای ئه وه ییشی له فاتحه دا کو کردوووه ته وه، واتاکانی سوره تی فاتحه ییشی له **(إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ)** دا کو کردوووه ته وه.

ئهم وشه یه دوو جوړ ته وحیدی لهخوی گرتووه، نه وانیش:

۱- ته وحیدی ربوبیه ت.

۲- ته وحیدی ئولو هیه ت.

هه روه ها په رستش به ناوه کانی (رب و الله) ی لهخو گرتووه، به ئولو هیه ته که ی په رستش ده کریت و پشت به ربوبیه ته که ی ده به ستریت، به په جمه تی خوی خه لکی هیدایه ت ده دات بۆ پێگای راست، یه که مین سوره ته که ناوی: (الله، رب، الرحمن) ی تیدا باس کراوه، وه که مهزنتترین داواکارییه کان له په رستشکردن و پشتپێیه ستن و هیدایه ته که ی، تهنها خودا هه موو ئه وانه ده به خشیت، تهنها ئه ویش یارمه تیت ده دات بۆ په رستشکردنی، تهنها ئه ویش هیدایه ت ده دات.

﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾

له کاتی وتنی: ﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ دا، ده بینیت چه ندی پیویست و ئاتاجی ئەم بابەتەیه، بۆ هیچ شتیکی تر هینده ئاتاج نییه، له هه موو هه ناسه یه ک و چاوتروو کاندیکدا پیویستی پییه تی، ئەمه ش داواکراوه له م دو عایه دا، که ته واو نابیت ئیلا به هیدایه تدان نه بیت بۆ ئەو ریگایه ی که ده گات به خودا و هیدایه توه رگرتنیش له و ریگایه دا، که ئەویش هیدایه ته له ورده کارییه کاڤدا و بوونی توانایه له سه ر کرده وه و یسته که ی و ئەنجامدانی و مؤفه قبوونی بۆ ئەوه ی به و شیوازه بیت که خودا لی ی رازییه و پیی خوشه، هه روه ها بیپاریزیت له تیکده ره کانی له کاتی ئەنجامدانی و دوا ی ئەنجامدانیشی.

(آمین) کردن

که له م ستاییش و دوعا و ته وحیده ته واو ده بیت، بوی داناوه ئامین
 بکات له سهر ئه وانه، که وهک لیدانی مۆریک وایه لیتی، که فریشته کانی
 ئاسمان په سه ندیان کردووه، ئه م ئامین کردنه له جوانکاری نویژه، وهک
 چون ده سته رز کردنه وه جوانکاری نویژه، که شوینکه وتنی سوننه ت
 و به گه وره دانانی فره منی خودایه، په رستشی ده سته کانه و دروشمی
 گواستنه وهیه له پروکنیکه وه بۆ پروکنیکی تر.

دواتر مونا جات له گه ل خودادا ده کات به وته کانی و به گوینگرتن
 له ئیمام به بیده نگبوونی و ئاماده بوونی دلی، باشتترین زیکری نویژ
 زیکری به پیوه وه ستانه، جوانترین شیواز شیوازی وه ستانه، ههر بویه
 تاییه ت کراوه به سوپاس و ستاییش کردن و به مه زندانانی خودا و
 خویندنه وهی که لامه که ی، ههر بویه ریگریمان لی کراوه له رکوع
 و سوجه دا قورئان بخوینین؛ چونکه ئه وه دوو حاله تی زه لیلی و
 ملکه چی و سره وتن و نه ویبوونه، ههر بویه به پیتی شیوازه که ی زیکری
 تاییه ت به خوی بۆ داناوه.

رکوع

ئەو کەسەى دەچىيە رکوع، بۆى دانراوہ باسى مەزنىي پەرورەردگارى
بکات لە کاتى نەويبوون و سرەوتن و ملکەچبوونی، خودا پەسن
دەکرىت بە مەزنىيەک، کە هاوناھەنگ بىت لەگەل شکۆ و گەرەبىيەکەيدا،
باشترين زىکر کە لە رکوعدا بوترىت (سبحان ربى العظیم)ە، چوونکە
خودا فەرمانى بەمە کردووە، پىغەمبەرى خودا ﷺ کە نێردەى نێوان
ئەو و بەندەکانىەتى، شوێنى ئەم زىکرەى ديارى کردووە، ئەو دەمەى
(فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ) دابەزى، فەرمووى: (بىخەنە رکوعە کانتانەو) (۱).

لەلای زۆرىک لە زانایان هەرکەسىک بە قەستى تەرىکى بکات،
نوێژەکەى بەتالە، هەرکەسىکیش بىرى بچىت، پێويستە سوچدەى سەهوى
بۆ ببات، ئەمە بۆچوونى ئىمامى ئەحمەد و ئەوانەى کە هاوپرای بوونە
لە پىشەوايانى فەرموودە و سوننەت، فەرمانکردنى بەمە هىچى کەمتر
نەيە لەوەى فەرمانى پى کراوہ لە تەحياتدا سەلاوات لەسەر پىغەمبەرى
خودا بدات، واجىبوونى هىچى کەمتر نەيە لە واجىبوونى دانانى دەست و
ناوچاوان لە سوچدەدا، پوختەى قسان: پاز و نەيتىيى رکوع بە گەرەدانانى
خودايە بە دل و جەستە و قسە، هەر بۆيە پىغەمبەرى خودا ﷺ فەرمووى:

(ئەمما رکوع پەرورەردگارى تىدا بەگەرە بزائن) (۲).

(۱) أبو داود (۸۶۹)

(۲) رواه مسلم

ههستانه وه له رکوع

دواتر سهري بهرز دهکاته وه و دهگه پيټه وه بۆ تهواوترين و تهی،
 دروشمی تهه روکنه سوپاس و ستاييشکردن و بهگوره دانانی
 خودایه، سه رهتای تهه دروشمه و تهی نويزخوينه که دهليت: **(سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ)**، واته بيستنيک که بيستنی و هرگرتن و وه لامدانه وهیه، دواتر
 تکا دهکات به: **(رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ، مِلءِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَمَا بَيْنَهُمَا، وَمِلءِ مَا بَيْنَ يَدَيْكَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ)**، واوی نيوان تهو دوو وشهیه فهراموش ناگريت **(رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ)**، له ههردوو سهحيه که دا هاتووه و وتنی سوخته ته، تهو
 واوه ودها دهکات و ته که وهک دوو پرستهی سه ره بخوی لن بيت، وتنی
(رَبَّنَا) واته تق پهروه ردگار و پاشايه کی راوه ستاوی که جلهوی هه موو
 کارهکانی به دهسته، هه موو کارهکانيش دهگه پيټه وه بۆ لای، دواتر
 عه تفکردنی **(رَبَّنَا)** بۆ سهه **(وَلَكَ الْحَمْدُ)**، واتای تهو له خوی دهگريت
 مولک و سوپاسگوزاری بۆ خودایه، خودایه سوپاسمان کردیت و
 سوپاسگوزاريش هه بۆ تویه.

دواتر ياسی پيگهی تهه سوپاسه دهکات، ياسی مه زنی و په سنه که ی
 دهکات، دهليت: **(مِلءِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَمَا بَيْنَهُمَا، وَمِلءِ مَا بَيْنَ يَدَيْكَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ)**، واته پر به جيهانی سه ره وه و خواره وه و فهزای نيوانيشيان، تهه
 سوپاس و ستاييشه هه موو بوونه وهری گرتوته وه، تهو ههش پر دهکات
 که دواتر خودا ده پيافرينيت و ويستی ليتيه تی، سوپاس و ستاييشی
 هه موو مه وجوديکی پر کردووه، تهو هيشی که ديته بوون. تهه
 باشتري دياري کردنيه تی، و تراوه: هه رشتيک ويست له وديو جيهانه وه،
 تهو دهه وشه ی (بعد) له يه که مدا بۆ زهمانه و له دوو مدا بۆ مه کانه.

دواي تهو دهليت: **(أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ)**، به مه يش دهگه پيټه وه بۆ
 تهو ی که نويزه که ی پي دهست پي کرد، له سوپاس و ستاييشکردن

و به‌گه‌ورهدانانی خودا، دواتر ده‌لِیت: (أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ وَكَلْنَا لَكَ عَبْدًا) وهک دانپِیدانان به سوپاس و ستاییشکردن و به‌گه‌ورهدانانی خودا، ئه‌مه‌یش ره‌واترین شته که به‌نده و توو‌یه‌تی، دوا‌ی ئه‌مه‌یش دانی نا به به‌ندایه‌تیدا، ئه‌مه‌یش بریارِیکی گشتیه‌ی بۆ هه‌موو به‌نده‌کان، دواتر ده‌لِیت: (اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ)^(۱) له‌دوا‌ی ته‌واو‌بوون له‌نویژ هه‌مان شت ده‌لِیت، له‌م دوو شوینه‌دا دان ده‌نیت به تاک و ته‌نهایه‌که‌یدا و هه‌موو نیعمه‌ته‌کانیش له‌وه‌وه‌یه، ئه‌مه‌یش چه‌ند شتیک له‌خوی ده‌گریت:

یه‌که‌میان: تاک و ته‌نهایه له به‌خشین و گرتنه‌وه‌دا.

دوو‌ه‌میان: که خودا به‌خشی به یه‌کیک، هیچ که‌سیک ناتوانیت ریگری بکات له و به‌خشینه، که گرتیه‌وه، که‌س ناتوانیت ئه‌و شته بیه‌خشیت که گرتوویه‌تیه‌وه.

سییه‌میان: ره‌چه‌له‌ک و به‌شیان له ده‌سه‌لات و مولک و سه‌رو‌کایه‌تی و زه‌نگینی و خوش‌گوزهرانی و شتی تریش، له‌لای خودا هیچ سوودیک ناگه‌یه‌نیت، له سزا‌که‌ی رزگاری ناکات، له‌و نزیک‌ی ناکاته‌وه، به‌لکوو تاعه‌ت و ئه‌نجامدانی ئه‌وه‌ی پی‌ی رازییه سوودی پی ده‌گه‌یه‌نیت.

دواتر کۆتایی به‌مه ده‌هینیت به: (اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي مِنْ خَطَايَايَ بِاللَّجِّ وَالْمَاءِ وَالْبَرْدِ)^(۲)، وهک چۆن به‌مه ده‌ستی کرد به رکا‌ته‌که، هه‌روه‌ها نو‌یژه‌که‌یشی به داوا‌ی لی‌خۆش‌بوون کۆتایی پی ده‌هینیت، له سه‌ره‌تا و ناوه‌راست و کۆتایی نو‌یژه‌که‌یدا داوا‌ی لی‌خۆش‌بوون ده‌کات، ئه‌م

(۱) رواه مسلم (۴۷۱)

(۲) رواه مسلم (۴۷۶)

پوکنه باشتین زیکر و به سوودترین دوعای له خو گرتووه: له
سو پاس و ستاییشکردن و به گه وره دانانی خودا، داننان به به ندایه تی
و یه کتاپه رستی و پاکبونه وه له تاوان و هه له کانی، ئه م زیکره خودی
خوی مه به سته له پوکنیکی دیاریکراودا، که جیا به له رکوع و سو جده.

سوجه

دواتر (الله اکبر) دهکات و دهچیتته سوجه و دهستهکانی بهرز
ناکاتهوه، چوونکه ههردوو دهست دهچنه سوجه وهک چۆن روخسار
دهچیت، نهوی دهبن بۆ په‌رستشه‌که‌یان، ئه‌مه‌یش وای کردووه که
به‌رزی نه‌کاتهوه، هه‌ر بۆیه له‌ کاتی هه‌ستانه‌وه له‌ سوجه‌یش دهستی
به‌رز ناکاتهوه؛ چوونکه له‌گه‌لیدا به‌رز ده‌بنه‌وه، وهک چۆن له‌گه‌لیدا
داده‌نریت، سوجه له‌ کاملترین شیواز و ئه‌وپه‌ری به‌ندایه‌تیدا دانراوه
(له‌ هه‌مووشیان زیاتر ئه‌ندامه‌کان له‌ په‌رستشدايه، به‌ جوړیک، هه‌موو
به‌شیک له‌ جه‌سته‌ پشکی خۆی وهر ده‌گریت له‌ به‌ندایه‌تیکردن).

سوجه نه‌ینی و رازی نویژه، مه‌زنترین روکنیه‌تی و کوتایی ر‌کاته،
روکنه‌کانی پيشووی وهک پيشه‌کییه‌ک وایه بۆی، وهک ته‌وافکردنی
زیاره‌ت وایه له‌ جه‌جا، ئامانجی جه‌جه و شوینی چوونه خزمه‌ت
خودا و زیاره‌تکردنیه‌تی و ئه‌وه‌ی پیش ئه‌وه دیت وهک پيشه‌کییه‌ک
وایه بۆی.

هه‌ر بۆیه به‌نده له‌ سوجه‌دا له‌ هه‌موو کات زیاتر له‌ خوداوه
نزیکتره، باشترین دۆخیش ئه‌و دۆخه‌یه که له‌ خوداوه نزیکتره، هه‌ر
له‌به‌ر ئه‌مه‌یش دوعا له‌م دۆخه‌دا نزیکتره له‌ وه‌لامدانه‌وه.

ئەسلى مەرۇف

خودا مەرۇقى لە زەوى ئافراندوۋە، ھەر بۆيە شايبستەيە بەۋەى
لە ئەسلى خۆى دەر نەچىت، بەلكوۋ بگەرپىتەۋە بۆ لای گەر تەبيعت
و نەفسى ئەۋەيان خواست لىي دەر بچىت، چوونكە مەرۇف گەر
تەبيعت و داخوازىيەكانى نەفسى پەھا يكات، لووتبەرزى دەنويىت و
خراب دەبىت، لەو ئەسلە دەر دەچىت كە لىي ئافرېندراۋە، باز دەدات
بەسەر مافى پەرۋەردگاريدا لە گەرەيى و مەزنى، لەو دوۋانە دای
دەبىت، لەبەر ئەۋە فەرمانى پىي كراۋە سوجدە ببات ۋەك ملكەچىيەك
بۆ مەزنىي پەرۋەردگار و ئافرېنەرى، ۋەك خشوع و زەلىلبوون لە
بەردەمىدا، خوشكاندن بۆى، ئەم خشوع و ملكەچى و زەلىلبوونە
دەيگەرپىنئىتەۋە بۆ بەندايەتیکردن، دەگاتەۋە بەۋەى بە ھۆى بىئاگايى
و پشتەلکەردنەۋە توۋشى ھاتبوو، كە لە ئەسلەكەى دەرى كەردبوو.

پەرەۋىيى حەقىقەتى ئەو خۆلەى كەرد لىي ئافرېندراۋە، بەرپىزترین
و بەرزترین شت تىيدا كە روخسارە دەيخاتە سەر زەۋى، لە بەردەم
خودادا بەرزترین شتى بەملكەچىيەۋە بۆ نەۋى كەردوۋە، بە ملكەچىبوون
بۆى و زەلىلبوون بە مەزنىيەكەى و ملدان بۆ بەھىزىيەكەى، ئەمەش
ئامانجى خشوعى روۋكەشە، خودا لە زەۋى ئافراندوۋىيەتى كە
زەلىلە بۆ پىنان پىيدا، بەكارى ھىتاۋە تىيدا، دەيگەرپىنئىتەۋە بۆ ناۋى
و بەلىنىشى داۋە لەۋەۋە دەرى دەگاتەۋە، باۋك و دايك و ئەسل
و فەسلىەتى، بەزىندوۋى لەسەرپىتە، بەمردوۋى لە سكىدايە، پاكە
و كراۋە بە مزگەوت بۆى، فەرمانى پىي كراۋە بە سوجدەبردن، كە
ئامانجى ملكەچىبوونى روۋكەشە، بەندايەتیی سەرچەم ئەندامەكانى

لەخۇ كرتوۋە، روخسارى دەگەوزىنىت لە خۇلدا ۋەك ملدان و
خاكيوون و ملکہ چى بۇ خودا.

مەسروق بە سەئىدى كۆرى جوبىرى وت: ھىچ شتىك نەماۋە
ئارەزوومان بۇى ھەبىت، ئىللا ئەۋە نەبىت روخسارمان بگەوزىنن لە
خۇلدا بۇى^(۱).

(۱) أخرجه أحمد في الزهد (۲۰۶۵)

سوننه ته کانی سوجه

پیغه مبهري خدا ﷻ له کاتي سوجه دا پروي له زهوي نه ده پاراست،
به لکرو گهر بوی بهاتايه ته پیش، نه نجامی دده، هر بویه له نیو قوراودا
سوجه دی بردووه^(۱).

له بهر نه مېش له کاملې سوجه نه وه په له سهر هوت نه دنام
سوجه ببریت: (ناوچه وان و لووت، هر دوو ده ست، هر دوو نه ژنو،
سینگه پی)، نه مې فره زه و خدا و پیغه مبهري که ی ﷻ فرمانیان پی
کردووه و پیغه مبهريش گه یاندوویه تی به نوممه ته که ی.

له کاملوونی واجبه که یان سوننه ته که ی نه وه په:

روخساری بدات له زهوي و ئیعتما د بخاته سهر زهوي، به جوړیک
قورسای سهری بخاته سهر زهوي و پشتیشی به رزتر بیت له ئاستی
سهری، نه مې له ته واویتی سوجه په.

له کاملوونی سوجه نه وه په له سهر شیوازیک بیت که هه موو
نه دنامه کانی جهسته پشکی هه بیت له ملکه چی، سکی له رانی جیا
بیت، رانی له پییه کانی جیا بیت، هر دوو ده ستی که میک دوور بیت
له له لاکانی، رای نه خات له سهر زهوي، بو نه وه ی هه موو نه دنامه کانی
به ندایه تی خوی بهر بکه ویت.

هر بویه که شهیتان ده بینیت نه وه ی ئاده م سوجه ده بات، ده چیته
سوو چیکه وه ده گری و ده لیت: فرمانی پی کرا سوجه ببات، سوجه ی

(۱) رواه البخاري و مسلم

برد، بههشتي بۆ ههيه، فرمانم پي کرا سوجدە بيهم، سوجدەم نهبرد،
دۆزهخ بۆ ههيه^(۱).

خودا ستاييشي ئهوانه ي کردوه که گويايشتي وته ي خودا دهبن
و دهکهونه سوجدە، سه رکۆنه ي ئهوانه يشتي کردوه که سوجدە
نابهن له و دهمه دا، هه ر له بهر ئه مه يشت وته ي ئهوانه به هيزتره که به
واجبي دهزانن، ئه و ده مه ي ساحيره کان راستگويي موسا و درۆزني
فيرعه ونيان زاني، سوجدەيان بۆ پهروه رديگاريان برد، ئه م سوجدەيه
سه ره تاي به خته وه ري و ليخوشبوونيان بوو له و ته مه نه ي له جادوودا
به سهريان برديوو، خودا باسي هه موو ئافريندراوه کاني کردوه که
سوجدە ي بۆ ده بن، ده فه رمو ویت: ﴿وَاللّٰهُ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي
لَا اَرْضٍ مِنْ دَاۡبَةِ وَلَمَلٰٓئِكَةُ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُوْنَ (۴۹) يَخَافُوْنَ رَبَّهُمْ مِّنْ فَوْقِهِمْ
وَيَفْعَلُوْنَ مَا يُؤْمَرُوْنَ﴾^(۲)

واته: هه رچيي له ئاسمانه کان و هه رچيي له زه ويدا ههيه سوجدە ده بن
بۆ خوداي به ديه تهر يان، هه روه ها هه موو زينده وه ران، فريشته کانيش
به تاييه ت سوجدە ده بن بۆ خودا و خو به که وره نازانن، له هه چ
فرمانتيکي خوا لا ناده ن.

هه روه ها ده فه رمو ویت: ﴿اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يَسْجُدُ لَهٗ مِّنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ
فِي الْاَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالْاَنْۢبَاۡءُ وَكَثِيْرٌ مِّنَ النَّاسِ
وَكَثِيْرٌ حَقٌّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللّٰهُ فَمَا لَهٗ مِنْ مُّكْرِمٍ اِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا

(۱) رواه مسلم (۸۱)

(۲) سورة النحل الايتان: ۴۹-۵۰

نه وهی شایسته‌ی سزایه، نه و که سهیه که سوجه بۆ خودا نابات،
 خودا ریسوای کردووه به وهی مؤفه‌قی نه کردووه سوجه ببات،
 هه‌والی پی داوین که هیچ ریزلینه‌ریکی نییه، ریسوا بووه به‌لای خوداوه
 چوونکه سوجه‌ی نه‌بردووه، خودای گه‌وره ده‌فرموویت: **﴿وَلِلّٰهِ يَسْجُدُ**
مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظُلُمَلَهُمْ بِالْعُدُوِّ وَالْأَصَالِ﴾ (۳) واته:
 هه‌رچی له ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا هیه، له‌سه‌ر په‌زامه‌ندیی خو‌یان
 بیت یان به‌ناچاری، سوجه بۆ خوای به‌دیته‌نه‌ر ده‌به‌ن، هاو‌ری له‌که‌ل
 سینه‌ره‌کاناندا له به‌ره‌به‌یان و ده‌مه‌وئێواراندا.

(٢) سورة الرعد، الآية: ١٥

دووباره بوونه وهی سوجده

په رستش ئامانجی کاملبوونی مروڤه، نزیکبوونه وهی له خدا به
 نه ندازهی په رستشکردنیه تی، نویژیش کوکهره وهی په رستشه بلاوه کانه،
 به شه کانی له خو ځرتووه، باشتین کرده وهی به نده کانه، پیگه ی له
 ئیسلامدا وهک پایه ی راگر وایه تییدا، سوجده ییش باشتین ږوکنه
 کردارییه کانه، نه و رازه یه که له پیئاویدا دانراوه، له هه موو ږوکنه کان
 زیاتر دووباره بوونه ته وه، کو تایی ږکات و ئامانجیه تی، سوجده بردن
 له دوا ی ږکوعه، ږکوع وهک پیشه کییهک وایه له به رده میدا، سوپاس و
 ستاییشی خوی تییدا دانراوه به و جوړه ی که شایسته یه تی، نه ویش
 نه وه یه بلیت: (سبحان ربی الاعلی)، نه مه باشتین شته که تییدا بو تریت،
 پیغه مبه ری خودا ﷻ ته نها فرمانی به مه کردووه بکریته سوجده وه،
 فهرموویه تی: (بیکه نه سوجده کانتانه وه)^(۱)، هه رکه سیکیش به قهستی
 وازی لی بهیئت، له لای زوړبه ی زانایان نویژه که ی به تاله، چونکه
 شتیکی نه نجام نه داوه که فرمانی پی کراوه. په سنکردنی خودا به
 به رزی و شکومه ندی له م دوخه دا له وپه ری گونجاویدایه بو دوخی
 نه و که سه ی سوجده ی بردووه که ږوخساری نه وی کردووه بو خودا،
 له کاتی که وتییدا باسی به رزی په روه ردگاری دهکات، وهک چون له
 کاتی ملکه چبوونی له ږکوعدا باسی مه زنی په روه ردگاری کرد و پاک
 ږای گرت له هه موو نه و شتانه ی شایسته نییه پی که دژی مه زنی
 و به رزییه که یه تی.

(۱) رواه أبو داود (۸۶۹) وهو حدیث حسن

دانیشتن له نیوان سو جده کاند

که سو جده بردن دوو جاره، هر بویه پیویست بوو شتیگ هه بیت له نیوان دوو سو جده که دا، به پوکنیکی ئامانجار جیا کرانه وه، ئه و دوعایه شی تییدا دانراوه که شایسته یه پیی و بوی گونجاوه، بهنده داوای لیخو شبوون و رهمهت و هیدایهت و ئاسوودهیی و پوزی دهکات^(۱)، داوا دهکات دوور بیت له شه پری دنیا و قیامهت، رهمهت ده بیته مایه ی خیر بوی، لیخو شبوونیش ده تپاریزیت له شه پ، هیدایه تیش ده تگه یه نیت به مه و به وه، پوزیش جهسته راوه ستاو دهکات له خواردن و خواردنه وه، دل و روح راوه ستاو دهکات له زانست و ئیمان، ئه م دانیشتنه ی دانراوه بو ئه و دوعایه له بهر ئه و رهمهت و ستاییشکردن و ملکه چبوونه ی تییدا یه، ئه مه ش ئامرازی که بو دوعاکه ر و له رییه وه داوای پیویستییه که ی بکات.

ئه م پوکنه دوعا تییدا ئامانجه، پوکنی که بو ئه وه دانراوه داوای لیبوردن و لیخو شبوون و رهمهت بکات، بهنده که له بهردهم خودادا وهستا و سوپاس و ستاییشی خودای کرد، دواتر به ملکه چیه وه چووه رکوع و پهروه ردگاری به پاک راگرت و به گه وره ی دانا، دواتر گه رایه وه بو سوپاس و ستاییشکردنی، دواتر ئه وه تهواو دهکات به و په پری زه لیل بوون و ملکه چبوون و نه ویبوون، ئیدی کاتی ئه وه دیت داوای پیویستییه که ی بکات و داوای لیبوردن بکات، بوی دانراوه وهک خزمه تکار بیت، وهک بهنده یه کی زه لیل دابنیشیت دهسته و نه ژنو وهک ئه و که سه ی خوی خستوته بهردهم گه وره که ی ئومید و ترسی به وه و داوای لیبوردنی لی دهکات، هه تا یارمه تی بذات له سه ر نه فسه که ی

(۱) دوعاکه به م جوره یه: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وارْحَمْنِي واجْبُرْنِي وَاَهْدِنِي وارْزُقْنِي. (وه رگێر)

که فرماندره به خراپه، دواتر دو باره بوونه وهی ئەم به ندایه تییهی
 بۆ داناوه، جار له دواى جار ههتا چوار تهواو دهکات، وهک چۆن
 دهتوانیت جار له دواى جار زیکره که بلیته وه، چوونکه باستره بۆ
 به ديهيتانی ئامانجه کهی، باستریشه بۆ ملکه چی و ملدان.

دانیشتنی ته حیات

که وهستان و قورئانخویندن و رکوع و سجده و زیکره کانی تهواو
 کرد، بۆی داناوه له کوتایی نوێزه کهیدا دهسته و نه ژنۆ دابنیشیت وهک
 دانیشتنی که سیکى ملکه چی زه لیلی داماو، له م دانیشتهیدا کاملترین سلاو
 دهکات، ههروهها باسترین لهو سلاوهی که مروقه کان له یه کتری دهکهن
 که دهگهن به یه کتری یان دهچنه لای یه کتری، مروقه کان به جوهرهها
 شیواز سلاو له پاشا و گه وره کانیاں دهکهن، هه ندیکیاں دهلین: به یانیت
 باش، هه ندیکیاں دهلین: مانه وه و نیعمهت بۆ تۆ، هه ندیکیاں دهلین: خودا
 مانه وهت درێژ بکات، هه ندیکیاں دهلین: ههزار سال بژیت، هه ندیکیاں
 سجدهی بۆ دهبن، هه ندیکیاں سلاوی لێ دهکهن، سلاوکردنی نیاوانیاں
 ئەوه له خۆی دهگریت که سلاوکه ره که جهزی پییهتی له قسه کردن و
 کردهوه، موشریکه کانیش سلاو له بته کانیاں دهکهن.

حه سه ن دهفه رموویت: ئەهلی جاهیلی دهستیاں دههیتا به بته کانیاںدا
 و دهیانوت: ژیاوت بهردهوام بیت، که ئیسلام هات، فه رمانیاں پێ کرا
 پاکترین و باسترین و جوانترین سلاوه کان دابنێن بۆ خودا.

ته حیات

ته حیات سلاوکردنی بهندهیه بۆ ئه و زاتهی که زیندوو و نامریت،
خودا له هه مووان له پیشتره به و سلاوکردنه، ژیان و مانه وه و
به رده و امیی له خو گرتوو، هیچ که سیکیش شایسته ی ئه وه نییه، ئیلا
ئه و زاته نه بیت که زیندوو و ده مینته وه نامریت و مولکه که ی ناروات،
هه روه ها و شه ی: (الصلوات)، هیچ که سیکیش شایسته ی ئه وه نییه ئیلا
خودا نه بیت، نوێژکردن بۆ غه پری ئه و، گه وره ترین کوفر و شیرکه،
هه روه ها (الطیبات) سیفه تی وه سفکراویکی مه حزوفه، واته: گوفتار و
رهفتار و په سن و ناوی پاک و جوان هه ر بۆ خودایه، ناوه کانی پاک و
جوانه، ته نها شتی پاکی لی وه دهر ده که ویت، ته نها پاک به رز ده بیته وه
بۆ لای، ته نها پاک لی نزیک ده بیته وه، هه مووی پاکه، ته نها قسه ی
پاک به رز ده بیته وه بۆ لای، کرده وه کانی پاکه، کرده وه ی پاکیش به رز
ده بیته وه بۆ لای، هه موو پاکه کان بۆ ئه وه و ده دریته پالی، له وه وه دهر
ده جیت و له لای ئه و کوتایی پی دیت.

پیغه مبه ری خودا ﷺ ده فهرموویت: (خودا پاکه و ته نها پاکیش
وه ر ده گریته)^(۱)، یان فهرموویه تی: (تو په روه ردگاری پاکه کانیت)^(۲)،
ته نها به نده پاکه کانی دراوسیه تی ده که ن، وه ک چۆن له باره ی ئه هلی
به هه شته وه ده فهرموویت:

﴿سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طَبْتُمْ فَأَدْخُلُوهَا خَالِدِينَ﴾^(۳)

(۱) رواه مسلم (۱۰۵۱) في الزكاة: باب قبول الصدقة من الكسب الطيب و تربيتها.

(۲) أبو داود (۳۸۹۲) في الطب: باب كيف الرقي.

(۳) سورة الزمر، الآية: ۷۳

خودا پاکه‌کانی بۆ پاکه‌کان داناوه، که خودا به‌ره‌هایی پاکه، قسه‌ی
پاک و کرده‌وه‌ی پاک و په‌سن و ناوی پاک همه‌موری بۆ ئه‌وه، ته‌نھا
شایسته به ئه‌وه، به‌لکوو هیچ شتی‌ک پاک نابیت به پاکیی ئه‌و نه‌بیت،
پاکیه‌کانی جگه له ئه‌و شوینه‌واری پاکیی خو‌یه‌تی، ئه‌م سلاوه پاک و
جوانه ته‌نھا بۆ ئه‌و ده‌بیت.

السَّلَامُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَ عَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ

له ته‌حیاتدا موسلمان دوعا ده‌کات بۆ ئه‌و که‌سه‌ی سلاوی لی
ده‌کات، وه‌ک ئه‌وه‌ی خودا داوای لی ده‌کات سلاو بکات له‌و به‌ندانه‌ی
که تایبه‌تی کردوون به به‌ندایه‌تی‌کردنی، رازی بووه پێیان بۆ خۆی،
دانراوه سه‌ره‌تا به به‌ریزترین و خوشه‌ویستترین و نزیکترین که‌س
لی‌وه‌ی ده‌ست پێ بکات، دواتر شایه‌تومان به‌یئت که کلیلی ئیسلامه.

دانراوه که شایه‌تومان کوتایی نویژ بیت، به (الله‌اکبر) و سوپاس
و ستاییشکردن و ته‌وحیدی ربوبیه‌ت و ئولوویه‌ت ده‌ستی پێ کرد،
به شایه‌تومانیش کوتایی پێ هینا، گهر نویژه‌که‌ی چوار رکاتی بیت، له
ناوه‌راستی نویژه‌که‌یدا ته‌حیاتی بۆ دانراوه که وه‌ک دانیشتی نیوان
دوو سوجده‌که‌ وایه، وه‌ک پشوویه‌ک وایه بۆ نویژخوینه‌که بۆ ئه‌وه‌ی
دوو رکاتی کوتایی به چالاکی و هیزه‌وه ئه‌نجام بدات، ههر بۆیه له
سوننه‌دا باشت‌ر وایه دوو رکات-دوو رکات بیت، گهر چوار رکاتیش
بوو، له ناوه‌راستی نویژه‌که‌دا داده‌نیشیت.

سەلاۋاتدان لەسەر پىغەمبەرى خۇدا ﷺ

ۋىشەكانى تەحيات كە لە كۆتايى نوپۇزدايە، ۋەك خوتبەى حاجە وايە، نوپۇزخوين كە لە نوپۇزكەى تەۋاۋ دەيىت، دادەنىشيت ۋەك دانىشتنى كەسيك كە بەئومىد ۋ بەترسە ۋ داۋا لە پەرۋەردىگارى دەكات، ۋىشەكانى تەحيات ۋەك پىشەككەى بۇ ئەم داۋاكرىدە دانراۋە، دواتر سەلاۋات دەدات لەسەر ئەۋ زاتەى كە لەسەر دەستى ئەۋ ئوممەتەكەى توۋشى ئەم نىعمەتە بوون، ۋەك ئەۋەى نوپۇزخوين تەۋەسۈلى كرىۋە بۇ لاي خۇدا بە بەندايەتىكرىدەكەى، دواتر بە ستايىشكرىدنى ۋ گەۋاھىدانى بەۋەى تاك ۋ تەنھايە ۋ موخەممەد پىغەمبەرى خۇدايە ﷺ دواتر سەلاۋاتى داۋە لە دىدارى، پاشان پىي و تراۋە: چ دوعايەكت پى خوشە ئەۋە بكە، ئەمە ئەۋ مافەيە لەسەر تە، ئەمەيش ئەۋ مافەيە كە ھەتە، دانراۋە لەگەل سەلاۋاتداندا، سەلاۋاتىش لەسەر ئالەكەى بدريت، ۋەك تەۋاۋكارىيەك بۇ چاۋگەشبوۋنى بە رىزكرتن لە ئالەكەى ۋ سەلاۋاتدان لەسەريان، ھەروەھا دانراۋە سەلاۋات بدات لەسەر خۇي ۋ ئالەكەى، ۋەك چۆن سەلاۋاتى دا لەسەر ئىبراھىم ۋ ئالەكەى.

ھەموو پىغەمبەرانى دۋاي ئىبراھىم بە ئالى ئىبراھىم ھەژمارن، ھەر بۆيە ئەۋەى داۋا كراۋە سەلاۋاتىك لەسەر پىغەمبەرى خۇدا بدريت ۋەك سەلاۋاتدان لەسەر ئىبراھىم ۋ ھەموو پىغەمبەرانى دۋاترى ۋ ئالە باۋەردارەكەى، ھەر بۆيە ئەم سەلاۋاتە باشتىرىن ۋ تەۋاترىن جۆرى سەلاۋاتدەنە لەسەر پىغەمبەرى خۇدا^(۱).

(۱) سەلاۋاتكە بەم جۆرەيە: اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلَى آلِ اِبْرَاهِيْمَ؛ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مُّجِيْدٌ. اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلَى آلِ اِبْرَاهِيْمَ؛ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مُّجِيْدٌ. (ۋەرگىز)

خۇپاراستن لە كۆكەرەۋەى ھەموو شەرەكان

لەدۋاى سەلاۋاتدان لەسەر پىغەمبەرى خودا، فەرمانى پى كراۋە
پەنا بگرىت بە خودا لە كۆكەرەۋەى ھەموو خراپىيەكان^(۱)، چوونكە
خراپە يان سزايە لە قىامەتە، يان ھۆكارە بۆى، خراپە دەبىتە ھۆى
سزادان و ھۆكارە بۆى، سزايىش دوو جۆرە: سزاي بەرزەخ و سزاي
دۆزەخ، ھۆكارەكانىشى: فىتنەيە، كە دوو جۆرە: گەرە و بچووك،
گەرەكە فىتنەى دەجال و فىتنەى مردنە، فىتنەى بچووكىش فىتنەى
ژيانە، كە فرىاي تەۋبەكردن دەكەۋىت لىي، بە پىچەۋانەى فىتنەى مردن
و فىتنەى دەجال، ئەو كەسەى گىرۋدەى بوۋە فرىاي تەۋبە ناكەۋىت.

(۱) دوعاكە بەم شىۋەيەيە: اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ
الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْمَسِيْحِ الدَّجَالِ. (وەرگىز)

دوعا کردن پیش سلاودانه وه

دواتر بوی دانراوه نه و دوعایانه بکات که خیری دونیا و قیامه تی
تیدایه، دوعا کردن له م کاته دا باشته له دوعا کردن له دواي سه لامدانه وه،
هروه ها به سوود تریشه بۆ که سه که، هه موو دوعا کانی پیغه مبه ری
خودا ﷺ به م شیوه یه بوو، هه مووی له نویژدا بوو له سه ره تاوه هه تا
کوتایی، له ده ستپیکی نویژدا چه ند جوریک دوعای ده خویند، له رکوع
و دواي هه ستانه وه لی، له سو جده بردن و له نیوان دوو سو جده که دا،
له ته حیاتدا پیش سه لامدانه وه، نه بوبه کری فیری دوعایه ک کرد که
له نویژدا بیخوینیت، دوعایه کی فیری (هه سه نی کوری عه لی) کرد،
هه تا له قنوتی ویتردا بیخوینیت، گه ر دوعای بۆ قه ومیک بگردایه یان
دوعای لی بگردنایه، ده یخسته دواي رکوعه وه، چونکه نویژخوین
پیش سلاودانه وه مونا جات له گه ل خودادا ده کات و له به رده میدا
وه ستاوه، له م دۆخه دا له وه لامدانه وه ی داواکارییه کانی نزیکتره هه تا
دواتر که له نویژه که ی سه لامی داوه ته وه.

پرسیار کراوه له پیغه مبه ری خودا ﷺ: (أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَعُ قَالَ جَوْفَ
الَّيْلِ الْآخِرِ وَدُبْرَ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَاتِ)

واته: چ دوعایه ک به زوویی وه لام ده دریتته وه؟ هه رموویه تی: (شه و نویژ
و دواي نویژه هه رزه کان)^(۱) لیره دا (دُبْر) واته به شی کوتایی، هه ندی
جاریش (دُبْر) به واتای دواي کوتاییه اتنی دیت، به پیی نه م به لکه یه:
پیغه مبه ری خودا ﷺ هه رموویه تی: (مَنْ سَبَّحَ فِي دُبْرِ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا
و ثَلَاثِينَ، وَحَمْدَ اللَّهِ ثَلَاثًا ثَلَاثِينَ، وَكَبَّرَ اللَّهَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ...)

(۱) رواه الترمذي و حسنه (۳۴۹۴)

واته: (هه رکه سیک له دواى نویژ سیوسى جار الله اکبر و سیوسى جار سبحان الله و سیوسى جار الحمد لله بکات...) لیږدها (دُږ) واته ته و او بوون لى، ئەمه وهک کوتاییهاتنى ماوه که یه تی، مه به ست لى ته و او بوونه لى...

دواتر نویژه که ی به سه لامدانه وه کوتایى پى ده هیئت و به مه له نویژه که دهر ده چیت، ئەم کوتاییهیتانه دوعای پيشنویره به سه لامه تی و ئاشتى بۆ نویژخوینه کانی دواوه ی، که بنچینه ی هه موو چاکه یه که، دواتر نویژخوینیش هه مان شت دووباره ده کاته وه و سه لامى نویژه که ی ده داته وه.

له مه دا دوعای سه لامه تییه بۆ خوى و نویژخوینه کان، هیه شتیک هینده ی ئەمه جوان و باش نییه بۆ کوتاییهیتان به نویژ، وهک چۆن هیه شتیک هینده ی الله اکبر بۆ چوونه ناو نویژ چاک و باش نییه، ته کبیره ی ئیحرام به گه وره دانانى خودایه له گه ل جیگیرکردنى هه موو کاملیه ک بۆ، پاکراگرتنى له هه موو که موکورتیه ک و نه نگیه ک، به تاکدانان و تایبه تکردنى به ئەو، به گه وره دانان و به شکودانانى، (الله اکبر) ی ئیحرام هه موو ورده کاریه کانی نویژى له خۆ گرتووه له شیواز و گوفتار و رهفتارى.

نویژ له سه ره تایه وه هه تا کوتاییه که ی ورده کارى ناوه رۆکى: (الله اکبر) ه، چ ته حریمیک باشتره له م ته حریمه که ئیخلاص و ته وحیدى له خۆ گرتووه؟ ئەم کوتاییهیتانه چاکبوونى به رامبه ر برا ئیمانداره کانی له خۆ گرتووه. به ئیخلاص ده ستى پى کرد و به ئیحسان کوتایى پى هیتا.

پەيامی ئیبن قەیم
بۆ پەکیک لە ھاورپیکانی

لەم دونیایەدا نوێز نوری دیدەیی خۆشەویستانە، بە ھۆی ئەو
موناچاتەیی تێیدا بە گەل ئەو زاتەیی چاوەکان گەش نابن و دلەکان
ناسرەون و دەروونەکان ئارام نابن ئیلا بەو نەبێت، لەزەتبین
بە ناوھێنانی و زەلیلبوون و ملکەچبوون بۆی و نزیکبوونەو لێی،
بەتایبەت لە کاتی سوجدەدا، کە بەندە لە ھەموو کات زیاتر لە خودا
نزیکە.

پێغەمبەری خودایش ﷺ قەرموویەتی: (ئەی بیلال، ئاسوودەمان
بکە بە بەرپاکردنی نوێز)^(۱) ئاسوودەییەکی لە نوێزدا بوو، وەک چۆن
نوری دیدەیشی ھەر لە نوێزدا بوو. ئەمە لەکوێ و قسەیی ئەو کەسە
لەکوێ کە دەلیت: با نوێزەکەمان بکەین و ئیسراحت بکەین لە دەستی.

خۆشەویست ئاسوودەیی و نوری دیدەیی لە نوێزدا، کەسی بیئاگا و
پشتەلکەر لە مەداھیج بە شێکی نییە، بە لکوو نوێز قورس و گرانە لە سەری،
کە نوێز دەکات ھەتا تەواو دەبێت لێی وەک ئەو وایە لە سەر پشکویەکی

(۱) رواه أبو داود (۴۹۸۵)

بىت، خۇشەويستىرىن نوپۇز لەلەي ئەو نوپۇزىيە كە زۆر بەخىرايى تەواو دەبىت، چوونكە نوپۇز نورى دىدەي نىيە و ئاسوودەيى نىيە بۇ دلى، بەندە گەر چاوى بە شتىك گەش بىت و دلى پىي ئاسو دەبىت، جىابوونەوہى بە سەخت دەزانىت و سەختە بەلەيەوہ، ئەو كەسەپشى دلى بەتالە لە خودا و رۇڭى دوايى و دونىاي لەلا خۇشەويستە، سەختىرىن شت بەلەيەوہ نوپۇز و ئەوہى بەلەيەوہ ناخۇشە نوپۇزى درىڭزە، ھەرچەندە كاتى زۆرە و تەندروستە و سەرقال نىيە.

پىويستە بزانرىت ئەو نوپۇزى چاوى پىي گەش دەبىت و دل پىي ئاسوودە دەبىت، ئەو نوپۇزىيە كە شەش دىمەنى لەخۇ گرتوۋە:

دىمەنى يەكەم: ئىخلاىس:

ئەويش بەوجۇرەيە پالەنەر و ھاندەرى بۇ نوپۇزىكرىن، ئارەزو و ويستى بەندە بىت بۇ خودا، خۇشەويستى بىت بۇي، داواي رازىبوون و خۇخۇشەويستىكرىن بىت لەلەي، گوپرايلىكرىن فەرمانەكەي بىت، بە جۇرىك پالەنەر و ھاندەرەكەي ھىچ بەشىك لە بەشەكانى دونىاي تىدا نەبىت، بەلكو تەنھا لە پىناو خوداي گەرەدا ئەنجامى بدات، ۋەك خۇشەويستىيەك بۇي و ترسان لە سزاكەي و ئومىدبوون بە لىخۇشبوون و پاداشتەكەي.

دیمه‌نی دووهم: دیمه‌نی راستگوویی و ناموژگاری:

ئەویش ئەوێه دلی خالی بکاته‌وه بۆ خودا، هەموو تواناکانی لە
پرووکردنە خودادا بەگەر بخات و دلی لەسەر ئەوێه جەم بکاته‌وه، بە
جوانترین و کاملترین شیوه پیشکەشی بکات، بە پڕوالەت و ناوەرۆکیه‌وه،
نوێژ پڕوالەت و ناوەرۆکی هەیه، پڕوالەتەکە‌ی بریتییه له: ئەو کردەوانە‌ی
کە دەبێزیت و ئەو وتانە‌ی دەپێستزیت، ناوەرۆکەکە‌ی بریتییه له:
ملکەچی و هەستکردن بەوێه خودا چاودێرە، بەتالکردنەوێه دلی بۆ
خودا و پرووتیکردنی بە هەموو بوونتەوێه، بە جۆریک دلی ئاوپر نه‌داتە‌وه
بۆ هیچ شتیکی تر، ئەمە وەک روح وایه بۆی، کردەوێه و جوولەکانیشی
وێک جەستە وان، کە بیروح بیت وێک جەستە‌ی بیروح وایه.

ئەری بەنده شەرم ناکات بە شتیکی ئاواوه پروو بکاته گەرەکە‌ی،
هەر بۆیه پۆشاکی کەسەکە دەگریت و دەیداتە‌وه ناوچاوی کەسەکە‌دا و
پێی دەلێت: خوا بە زایەت بدات وایه منت بە زایه دا، ئەو نوێژەیشی کە
پڕوالەت و ناوەرۆکی کامل بووه، بەرز دەبێتە‌وه و نور و بەلگە‌ی هەیه،
پرووناکییه‌کە‌ی وێک خۆر وایه هەتا دەگاتە لای خودا، پازی دەبێت و
قبولی دەکات و دەلێت: خودا. بته‌پارێزیت، وێک چۆن منت پاراست^(۱).

(۱) فەرمووده‌کە لاوازه.

دیمه‌نی سییه‌م: دیمه‌نی شوینکه‌وتن و پهیره‌وکردن:

ئه‌ویش به‌و جوړه ده‌بیت که ته‌واوی هه‌ولی خوی بدات که له نویژه‌که‌یدا شوینی پیغه‌مبه‌ری خودا بکه‌ویت و نویژ بکات، وهک چۆن ئه‌و نویژی کردووه، پشت بکات له‌و شتانه‌ی خه‌لکی دایان هیناوه له نویژدا له زیادکردن و که‌مکردن و ئه‌و جوولانه‌ی که هیچ شتیکی له پیغه‌مبه‌ری خودا و هاوه‌له‌کانی نه‌گپردراوه‌ته‌وه، هه‌روه‌ها له‌لای قسه‌ی مؤله‌تده‌ره‌کان نه‌وه‌ستیت و گوپرایه‌لییان نه‌کات - ئه‌وانه‌ی زۆر به‌دوای ئاسانکارییه‌وه‌ن - به‌م هویه‌وه‌ واز له چه‌ندین شت به‌ینیت که زۆر له‌وانه واجب‌تره که ئه‌نجامی داوه. له‌وه‌یه‌ فهرموده‌ی جیگیر و سوننه‌تیکی پیغه‌مبه‌ری خودا ﷺ بخاته‌لاوه و ئاوری بۆ نه‌داته‌وه و بلیت:

ئیمه شوینکه‌وتووی مه‌زه‌بی فلانه که‌سین. ئه‌مه که‌سیکی موخلیس نییه له‌لای خودا و عوزریش نییه بۆ ئه‌و که‌سه‌ی سوننه‌تی پشتگویی خستووه، چوونکه خودا فرمانی کردووه گوپرایه‌لیی، پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ﷺ بکه‌ین و ته‌نها شوینی ئه‌و بکه‌ون، فرمانی به شوینکه‌وتنی که‌سی تر نه‌کردووه، له ده‌میکدا گوپرایلی غه‌یری ئه‌و ده‌کریت که فرمان بکات به‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فرمانی پی کردووه، جگه له پیغه‌مبه‌ری خودا ﷺ قسه‌ی وهر ده‌گیریت و رت ده‌کریته‌وه.

دیمه‌نی چوارهم: دیمه‌نی ئیحسان:

ئەمەیش دیمه‌نی چاودئیرکردنه، خودا بپەرسیت وەک ئەوەی دەبینیت، ئەم دیمه‌نه له باوەربوونیکی کامڵەوه دیت بە خودا و ناو و پەسنە بەرزەکانی، هەتا وەک ئەوەی خودا دەبینیت لەسەر ووی ئاسمانەکانیەوه، لەسەر عەرشەکەیت، فەرمان و ڕیگری دەر دەکات، کارەکانی بوونەوەر بەرپۆه دەبات، فەرمانەکان لەوەوه دەر دەچن و دەگەرێتەوه بۆ لای، کردەوهی بەندەکانی پێشان دەدریت لەگەڵ روحیان لەو دەمەیی دەمرن، هەموو ئەمانە بە دلی دەبینیت و ناو و پەسنە بەرزەکانی دەبینیت، سەرپەرشتیاریکی زیندووی بینەری بیسەری دانای بەدەسلات دەبینیت، کە فەرمان دەر دەکات و ڕیگری دەکات، خوشی دەوێت و دەبوغزینیت، رازی دەبێت و توورە دەبێت، ویستی لە چی بێت ئەنجامی دەدات، چ بڕیارێکی بویت ئەوه دەدات، لەسەر عەرشەکەیت و هیچ کردەوهیەکی بەندەکانی لێ شاراوە نییه، هەرودها قسەکانیان و ئەوەیشی لە ناخاندایە، بەلکوو خیانهتی چاوەکان و ئەوەی لە سینەدا شاراوەتەوه دەزانیت.

دیمه‌نی ئیحسان بنەرەتی هەموو کارەکانی دلە، دەبێتە مایەیی شەرمکردن و بەگەورەدانان و ترس و خوشەویستی و گەپانەوه و پشتپێبەستن و ملکه‌چبوون و زەلیبوون بۆ خوای گەورە، دەبێتە هۆی بڕینی وەسوەسە و گەفتی دەروون، دل و هەموو خەمت خودای گەورە دەبێت. بەشی بەندە له نزیکبوونی له خودا به ئەندازەیی بەشبوونیەتی له ئیحسان، به هۆی ئیحسانەوه نویژی بەندەکان جیاوازی هەیه هەتا فەزلی نێوان دوو نویژخوین، وەک نێوانی ئاسمان و ڕێسمانی لێ دیت، له دەمێکدا وەستان و ڕکوع و سوجدەیان وەک یەکە.

دیمه‌نی پینجه‌م: دیمه‌نی منه‌ت:

گه‌واهی بدات که فەزل و منه‌ته‌که بۆ خودایه که ئاوا له‌و پینگه‌دا وه‌ستاندووویه‌تی و به‌ شایانی زانیوه و موفه‌قی کردووه به‌ دل و جه‌سته‌ی له‌ خزمه‌تیدا بوه‌ستیت، گهر خودا نه‌بووایه، هیچ یه‌کیک له‌وانه نه‌ده‌بوو، وه‌ک چۆن هاوه‌لان له‌ کاتی هه‌لکه‌ندنی خه‌نده‌قدا ده‌یانفه‌رموو:

وَاللّٰهُ لَوْلَا اَنْتَ مَا اهْتَدَيْنَا ... وَلَا نَصَّدَّقُنَا وَلَا صَلَّيْنَا

وه‌للاهی گهر تو نه‌بوویتایه هیدایه‌تمان وه‌ر نه‌ده‌گرت،

نه‌ خیر و چاکه‌مان ده‌کرد، نه‌ نویژمان ئه‌نجام ده‌دا.

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: **(يَمُنُّونَ عَلَيْكَ اَنْ اَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمُنُّوا عَلٰٓى اِسْلَامِكُمْ بَلِ اللّٰهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ اَنْ هَدٰكُمْ لِلْاِيْمٰنِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ)** ^(۱)

واته: ئه‌وانه منه‌ت ده‌که‌ن به‌سه‌ر تۆدا که گوايه موسلمان بوون، پێیان بلی: منه‌ت مه‌که‌ن به‌سه‌رمدا له‌سه‌ر موسلمانبوونه‌که‌تان، به‌لکوو خوا منه‌ت ده‌کات به‌سه‌ر ئیوه‌دا که هیدایه‌تی داوون بۆ ئیمان و باوه‌پ، ئه‌گهر ئیوه‌ راستکۆن.

ئوه‌ خودایه موسلمانی کردووه به‌ موسلمان و نویژخوینی کردووه به‌ نویژخوین، وه‌ک چۆن ئیبراهیم فه‌رمووی: **(رَبَّنَا وَاَجْعَلْنَا مُسْلِمِيْنَ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا اُمَّةً مُّسْلِمَةً لَّكَ)** ^(۲)

(۱) سورة الحجرات، الآية: ۱۷

(۲) سورة البقرة، الآية: ۱۲۸

واته: پهروه دگارا، ههردو وکمان وای بکه تهنه فرمانبردار و
ملکه چی تو بین و له نه وه کانیشمان نوممه تیکی موسولمان و فرمانبردار
بو خوت فه راهم بهینه.

ههروه ها دهفه رموویت: **﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي﴾** ^(۱)

واته: پهروه دگارا،

خوم و نه وه کانم بکیره له و که سانه ی که نه جامدهری نویژ بین
به چاکی.

منه تهنه ها بو خودایه که وای له بنده که ی کردوه گوپرایه لیبی بکات،
نه مهیش گه وره ترین نیعمه ته بو بنده که، خوی گه وره دهفه رموویت:

﴿وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ﴾ ^(۲)

واته: هه رچی نازو نیعمه تیکتان ههیه هه مووی به هره و به خششی
خودایه.

دهفه رموویت: **﴿وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ
وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ﴾** ^(۳)

واته: به لام خودا ئیمان و باوه ری له لا خوشه ویست کردوون و له
دل و دهروونتاندا رازاندوویه تیه وه، له ولایشه وه کوفرو بیباوه ری و
تاوان و یاخیبوون له فه رمانی خودای لا تال و ناشیرین کردوون، ئا
نه وانه هه ر خویان ریگه ی ژیری و سه رفرازییان گرتوته بهر.

(۱) سورة إبراهيم، الآية: ۴۰

(۲) سورة النحل، الآية: ۵۳

(۳) سورة الحجرات، الآية: ۷

ئەم دیمەنە مەزنتەن دیمەنە و لە ھەموو دیمەنەکان زیاتر سوودی
بۆ بەندە ھەیە، ھەتا زیاتر تەوھیدی مەزنتەر و تەواوتر بێت، پشکی
لەم دیمەنەدا مەزنتەر و تەواوتر دەبێت، چەندین سوودی تێدایە بۆ:

۱. دلی دوور دەبێت لەوێ سەرسام بێت بە کردەوێکان و ھەمیشە لە
بەرچاوی بێت، چونکە گەر گەواھیی ئەوێ دا کە خودا منەتباریەتی و
مۆفەقی کردووێ بۆ ئەو کارە و ھیدایەتی داوێ بۆی، ئەوا دیمەنی ئەو
سەرقالی دەکات بەوێ سەرسام بێت بە کارەکە و لەناو خەلکیدا
باسی بکات، ئیدی لە دلی بەرز دەبێتەوێ و پێی سەرسام نابێت، لەسەر
زاری نامینیت و منەتی پێوێ ناکات، ئەمە پێگەیی کردەوێکە کە بەرز
دەبێتەوێ و وەر گیراوە.

۲. یەکیکی تر لە سوودەکانی ئەوێ سەرسامی ئەو زاتە دەکات کە
شایانی سوپاسکردنە، گەواھیی سوپاسکردن بۆ دەروونی خۆی نادات،
بەلکوو گەواھیی ئەو دەدات ھەموو سوپاسیک بۆ خودایە، وەک چۆن
گەواھی دەدات ھەموو نێعمەتیک لەوێ و ھەموو فەزلیک بۆ ئەو
و ھەموو چاکەیک بە دەست خۆیەتی.

ئەمەیش لە تەواویتی تەوھیدە، پێگەیی تەوھیددا جیگیر
نابێت ھەتا ئەو نەزانیت و گەواھیی بۆ نەدات، کە زانی و پۆ چوو تێیدا،
دیمەنیکی بۆ پەیدا دەبێت، کە دیمەنیکیش بۆ دلی پەیدا بوو، بەرھەمیکی
بۆ دەگریت لە خۆشەویستی و شادمانبوون بە خودا و تامەزرۆبوون
بۆ دیداری و چێژەرگرتن بە ناوھێنان و گوێزپایەلیکردنی، کە ھەرگیز
بەراورد ناکریت لەگەڵ بەرزترین نێعمەتی دۆنیادا، ژیاڵی مەرۆف چ
خیریکی تێدایە گەر دلی بە پرووی ئەوێدا داخراو بێت، پێگای کە یشتن
پێی داخراو بێت، بەلکوو وەک ئەوانە دەبێت کە خۆی گەرە لە

باره یانه وه دهفه رموویت: **﴿ذَرَهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ﴾** (۱)

واته: جاری وازیان لی بهیته با بخۆن و رابویرن و هیوا و ئاواتیان سهرگهرم و بیئاگایان بکات، سهره نجام خۆیان ده بیینه وه چیان به سهر دیت.

دیمه نی شه شه م: دیمه نی که مته رخه می:

گهر بهنده یه که هه ستیت به نه نجامدانی کاریک و نه و په ری توانای خوی تیندا خهرج بکات، هیشتا که مته رخه مه و مافی خودا به سهریه وه زۆر مه زنتره، نه وه ی له سهری پیویسته، تاعه ت و به ندایه تی و خزمه تی زۆر زیاتر له وه پیشکه ش بکات، گه وره یی و شکومه ندیی خودای گه وره به ندایه تییه که ده خوازیت که شایسته بیت پیی، که خزمه تکار و کویله کانی پاشاکان له خزمه تی پاشاکانیان، به گه وره دانان و ریزگرتن و دلسۆزی و شهرم و ترس و هه یبه ته وه، به جوړیک دل و جهسته یان ته رخان ده که ن بۆیان، پاشای پاشاکان و په روه ردگاری ئاسمانه کان و زهوی زۆر له پیشتره ئاوا مامه له ی له گه لدا بکریت، به لکوو به چه ند هینده زیاتریش، که بهنده گه واهی نه وه ده دات به ته واوه تی مافی به ندایه تی نه داوه و نزیک نه بووه ته وه له مافه که ی، که مته رخه می خوی ده زانیت، له گه ل نه مه یشتا ته نها ده توانیت داوای لیخۆشبوون بکات و داوای لیبوردن بکات له که مته رخه مییه که ی و هه لنه ستانی به وه ی پیویسته له سهری، پیویستی به وه یه خودا لی خوش بنیت.

له سهر به ندایه تیکردنه که ی و لی بیوریت، زیاتر له وهی پیویستی به وه
 بیت داوای پاداشتی لی بکات، ئەمه ئەگەر مافی خۆی پی بدایه وهک
 ئەوهی پیویسته، ئەوا مافیکه له سهری به گویرهی به ندایه تی، چونکه
 به ندهی ئەوه، کرده وه و خزمه تی به نده بۆ گه وره که ی مافیکه له سهری،
 چونکه به ندهی ئەوه، گهر داوای پاداشت بکات له سهر کرده وه و
 خزمه ته که ی، خه لکی به گه مژه و شیت هه ژماری ده که ن.

له جه قیقه تدا به ندهی ئەو نییه، به لکوو به نده و گوپرایه لی خودایه له
 هه موو پرویه که وه، کرده وه و خزمه ته که ی مافیکه له سهری، چونکه
 به ندهی ئەوه، گهر له سهری پاداشتی بداته وه، ته نها فەزل و منه ت و
 چاکه ی خۆیه تی، نه ک به نده شایسته ی بیت، لی ره دا له فەرمووده که ی
 پیغه مبه ری خودا ﷺ تیده گه ی که ده فەرموویت: (که س به کرده وهی
 خۆی ناچیت به هه شته وه)، وتیان: ته نانه ت تویش ئە ی پیغه مبه ری
 خودا؟ فەرمووی: (ته نانه ت منیش، مه گهر خودا له په حمه ت و فەزلی
 خۆیدا غه رقم بکات) (۱).

(۱) متفق علیه من حدیث عائشة.

سوپاس بۆ خودا له دواي دوو مانگ له سه رقالبوونم بهم کتيبه وه، توانيم بگهه به
 کوتايي و کاره کهه ته واهو بگهه، سوپاس بۆ نئين قهيم که کروک و ناوه روکی نوڙي بۆ
 پروون کردينه وه و فيري نه وهی کردین که چيڙي نوڙ چونه. هيوادارم له وهر گيڙانه که دا
 حه قی خویم پي داييت و خزمه تتيکی بچووکم کردييت، خوينه ري به ريزيش له دواي
 خویندنه وهی چيڙ له نوڙه گاني بيات و نوڙ بيته نوري ديده ی، ناموزگاريشم نه وهیه
 کتيبه که به خيڙاي نه خویندريته وه، بۆ نه وهی به ته واهي په يامي کتيبه که بگات.
 (براتان: نه ياد فه همی سهنگاوی).

ناوه پۆك

- پیشه کی ۵
- په یام ۱-ی:** ئین قهیم له باره ی نویژه وه ئاوا ده فهرمووئیت ۷
- حه قیقه تی نویژ ۷
- نویژ میوانداری و بارانه ۸
- دهرچوون له میواندارییه که ۹
- نویکردنه وه ی میواندارییه که ۹
- بیتاگایی وشکه سالییه ۱۰
- سه ره نه نجامی بیتاگایی ۱۰
- وشکبوونی دڵ ۱۱
- بارانی دڵ ۱۲
- به کارهیتانی نه ندامه کان ۱۳
- نه ندامه کانی تاعه ت ۱۴
- نه ندامه کانی تاوان ۱۴
- نه ندامه کانی بیکاری ۱۵
- شاندى پاشا ۱۷
- به خشنده یی پاشا ۱۸
- هوکاری نزیکبوونه وه ۱۹
- پاکیی پییه کان ۲۰

- ۲۱ پروکردنه قبله
- ۲۲ حه قیقه تی (الله اکبر)
- ۲۳ دوعای ئیستیفتاح
- ۲۴ په ناگرتن به خودا
- ۲۶ قورئان خویندن
- ۲۷ چیز نو
- ۲۸ ﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ ﴾
- ۳۰ ﴿ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾
- ۳۰ ﴿ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴾
- ۳۱ ﴿ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴾
- ۳۲ ﴿ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴾
- ۳۳ ﴿ أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴾
- ۳۴ کاروباره کانی هیدایهت
- ۳۶ خه لکی و هیدایهت
- ۳۷ ره وایه تی (آمین) کردن
- ۳۸ رکوع
- ۳۹ هه ستانه وه له رکوع
- ۴۰ سوجه ی یه که م
- ۴۱ سوجه ی دل
- ۴۲ ناوه کانی نو
- ۴۴ هه ستانه وه له سوجه

- ۴۵ دانیشتنی نژوان سوخته گان و چیره که ی
- ۴۶ کوکه ره وه ی هه موو باشیه گان
- ۴۷ سوخته ی دووهم
- ۴۷ دانیشتنی ته حیات
- ۴۸ الشَّحِيَّاتُ لِلَّهِ
- ۴۹ وَ الصَّلَوَاتُ
- ۵۰ وَ الطَّيِّبَاتُ
- ۵۲ السَّلَامُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَ عَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ
- ۵۳ شایه دی حه ق
- ۵۴ ته و او بوونی نویژ
- ۵۵ روو کردنه خودا
- ۵۸ وینه ی نویژ
- ۵۹ نوری دیده
- ۶۰ ئاسووده بوون به نویژ
- ۶۳ **په یام ۲ ی:** نین قهیم له لای ئایه تی ﴿وَأَقِمْوْا الصَّلَاةَ﴾
- ۶۳ ئاوا ی فه رموو
- ۶۳ به رپا کردنی نویژ
- ۶۵ جوړه کانی نویژ خوین
- ۶۷ به های نویژ
- ۶۸ ده ستیپکی نویژ
- ۶۹ په ناگرتن به خودا

- ۷۰ ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾
- ۷۳ ﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾
- ۷۴ ﴿مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾
- ۷۵ ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾
- ۷۶ ﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾
- ۷۷ (آمین) کردن
- ۷۸ رکوع
- ۷۹ ههستانه وه له رکوع
- ۸۲ سوجه
- ۸۳ ئەسلی مرووف
- ۸۵ سوننه ته کانی سوجه
- ۸۸ دووباره بوونه وهی سوجه
- ۸۹ دانیشتن له نیتوان سوجه کاند
- ۹۰ دانیشتنی ته حیات
- ۹۱ ته حیات
- ۹۲ السَّلامُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ و عَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ
- ۹۳ سه لاواتدان له سه ر پیغه مبه ری خودا ﷺ
- ۹۴ خو پاراستن له کوکه ره وهی هه موو شه ره کان
- ۹۵ دوعا کردن پیش سلاودانه وه
- ۹۷ **په یام ۳ی:** په یامی ئین قهیم بو یه کیک له هاوړیکانی
- ۹۸ دیمه نی یه که م: ئیخلاص:

- ۹۹ ديمه نى دووهم: ديمه نى راستگوۋىي و ئاموژگارى:
- ۱۰۰ ديمه نى سىيەم: ديمه نى شوينكه و تن و په پره و كردن:
- ۱۰۱ ديمه نى چوارهم: ديمه نى ئيحسان:
- ۱۰۲ ديمه نى پينجهم: ديمه نى منهت:
- ۱۰۵ ديمه نى شه شه م: ديمه نى كه مته رخه مى: